

SAMVERKANSMODELL ASYLSÖKANDE OCH NYANLÄNDA

Slutrapport från ett pilotprojekt i samarbete mellan
Västra Götalandsregionen och Götene/Karlsborgs
kommuner 2017/2018

Författare: Kennert Orlenius (vet. ledare) samt
Magnus Levinsson, Viktor Aldrin och Marianne Strömberg



FID. VGR:s forskningsråd
för interkulturell dialog

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

| | sid |
|---|-----------|
| I BAKGRUND | 4 |
| Förutsättningar och uppdragsbeskrivning | 4 |
| Rapportens syfte | 5 |
| Metod/genomförda insatser | 5 |
| II BESKRIVNING AV VERKSAMHETERNA | 6 |
| Götene – visioner och mål | 6 |
| Karlsborg – visioner och mål | 7 |
| Lokala förutsättningar för inkluderingsarbetet | 8 |
| Götene | 8 |
| Support Group | |
| Näringsliv och föreningsliv | |
| Karlsborg | 10 |
| Ex Corde och föreningars tidigare insatser | |
| Näringsliv och övrigt föreningsliv | |
| Aktiviteter | 12 |
| Götene | 12 |
| Support Group och kommunen | |
| Koppling till arbetslivet | |
| Föreningslivets aktiviteter | |
| Karlsborg | 13 |
| Aktiviteter vid mötesplatsen i Karlsborg och Udenäs | |
| Koppling till arbetslivet | |
| Föreningslivets aktiviteter | |
| III MÅLGRUPPENS PERSPEKTIV | 15 |
| Götene | 15 |
| Mötesplatsen inledningsvis inte känd | |
| Ungdomar hamnar utanför | |
| Karlsborg | 18 |
| Få kommer till mötesplatsen | |
| Informations- och kontaktföremedling | |
| Udenäs | 20 |
| "En svart skugga över Udenäs" | |
| Aktiviteter inom gruppen | |
| Ingenting händer | |

| | | |
|-----------|---------------------------------------|-----------|
| IV | TEMATISK ANALYS | 23 |
| | Välkomstcenter eller mötesplats? | 23 |
| | Organisation och ledning | 24 |
| | Samverkan kommun – föreningsliv | 25 |
| | Länken till arbetslivet | 27 |
| | Samverkan med myndigheter | 28 |
| | Kulturmöte och kulturkrockar | 29 |
| V | UTMANINGAR | 32 |
| | Mötesplatsens form och funktion | 32 |
| | Mottagandeutredningen (SOU 2018:22) | |
| | Samverkan | 35 |
| | Kommun – civilsamhälle | |
| | Idéburet offentligt partnerskap (IOP) | |
| | Intern kommunal samverkan | |
| | Långsiktighet | 37 |
| VI | SLUTSATSER | 39 |
| | Mötesplatsens form och funktion | 39 |
| | Organisationens betydelse | 39 |
| | Den fysiska platsens betydelse | 39 |
| | Målgruppens behov av stöd | 40 |
| | Samverkan med föreningslivet | 40 |
| | Samverkan med myndigheter | 40 |
| | Koppling till arbetslivet | 40 |
| | Projektberoendet | 41 |

I BAKGRUND

Som en konsekvens av den stora migrationsströmmen till Sverige 2015–2016 tog många av landets kommuner ett utvidgat ansvar för mottagande av asylsökande och nyanlända. I Västra Götaland utmärkte sig två mindre kommuner – Götene och Karlsborg – genom att ta emot fler asylsökande och nyanlända per invånare än flertalet andra kommuner i regionen. En vägledande devis i Västra Götalandsregionens arbete, beskrivet i visionen ”Det goda livet”, är att verka för ett inkluderande samhälle och social sammanhållning.¹ I ljuset av detta är en central uppgift att samordna genomförandet av en regional utvecklingsstrategi, en strategi som innefattar migranternas möjligheter att inkluderas i samhället och bli en resurs i kommunernas och regionens tillväxt och utveckling. För att ta lärdom av erfarenheter från de båda kommunernas arbete gav Västra Götalandsregionens regionutvecklingsnämnd ett uppdrag till VGR:s forskningsråd för interkulturell dialog att i samverkan med Högskolan i Borås bedriva följeforskning under projektiden.

En forskargrupp, med Kennert Orlenius som vetenskaplig ledare, fick uppdraget att under ett års tid (1 juni 2017- 30 juni 2018) bedriva följeforskning i de båda kommunerna. Magnus Levinsson, Viktor Aldrin och Marianne Strömberg, alla verksamma vid Högskolan i Borås, har också ingått i forskargruppen. Samtliga har vid olika tillfällen besökt de båda kommunerna och genomfört intervjuer och deltagit i möten. Kennert Orlenius har svarat för större delen av texten i denna slutrapport. Magnus Levinsson har skrivit texten om målgruppen och Viktor Aldrin har också producerat visst textunderlag. Struktur och innehåll i texten har ingående diskuterats vid möten i forskargruppen. Studien har genomförts inom ramen för Västra Götalandsregionens forskningsråd för interkulturell dialog, där Kennert Orlenius och Marianne Strömberg ingått som forskare under perioden 2015-2018.²

Förutsättningar och uppdragsbeskrivning

I samband med samtal (hösten 2016) som föregick avtalet med de båda kommunerna, Götene och Karlsborg, ställdes följande frågor:

- Vilka problem behöver ni lösa utifrån nuvarande flyktingsituation med avseende på asylsökande?
- Vilken är er målbild och vilket stöd behöver ni för att kunna nå målet?
- Vilka organisationer samverkar ni med idag och vilken roll kan dessa ha i ett långsiktigt perspektiv för att ni ska nå ert mål?

Västra Götalandsregionens Regionutvecklingsnämnd gav projektet ”Samverkansavtal avseende pilotprojektet ”Samverkansmodell asylsökande och nyanlända – Fas II” (Dnr RUN 2017-00075)” finansiering inom ramen för det prioriterade området *En region för alla* inom tillväxt- och utvecklingsstrategin. Från nämnden prioriterades två problemområden: att bryta utanförskap och segregation samt stärka kopplingarna mellan utbildning och arbetsliv i tillväxt- och utvecklingsstrategin. Huvudsyftet med projektet har varit att skapa en varaktig infrastruktur som förebygger utanförskap genom att dels möta upp de initiativ som kommer från

¹ Denna inriktning betonas också i mål 16 i Agenda 2030: ”...inkluderande samhällen för hållbar utveckling...”.

² www.fid.nu

flyktingarna själva, dels erbjuda behovsbaserade insatser under asyl- och etableringsfasen som leder till delaktighet i arbetsliv och samhället.

Ambitionen med projektet var att se hur så kallade Välkomstcenter i kommuner kan främja samverkan mellan kommun, myndigheter, civilsamhället samt asylsökande och nyanlända. Modellen hämtades dels från Tyskland och Stuttgarts Welcome Center för nyanlända, dels från ett projekt, "En väg in", ett samarbetsprojekt mellan statliga myndigheter och Sveriges kommuner och landsting (se vidare s. 32).

Pilotprojektet har haft som mål att utveckla, testa och utvärdera modeller för gränsöverskridande samverkan i form av lokalt anpassade mötesplatser för asylsökande och nyanlända. Förutsättningar för VGR:s projektstöd för inrättande av mötesplatsen var att de skulle innebära:

- "Stöd, service och aktiviteter, främst till asylsökande och nyanlända, som bygger på behov som identifierats hos berörda målgrupper
- Ha en verksamhetsledare och annan erfoderlig personal
- Drivas i samverkan med asylsökande, nyanlända, frivilligorganisationer och myndigheter
- Ha en jämställdhetsintegrerad verksamhet
- Implementeras i den ordinarie verksamheten, om försöket uppnår önskvärt resultat och önskvärda effekter" (enligt Projektbeskrivning Fas II, 2017-03-20)

Rapportens syfte

Denna rapport är en sammanfattande slutrapportering av projektet och har till syfte att dels beskriva genomfört arbete, dels peka på faktorer för framgång och risker för andra kommuners framtida arbete i mötet med nyanlända. Det bör betonas att uppdraget inte innebär en utvärdering av vad som är bra respektive dåligt i respektive kommuns samverkans- och inkluderingsarbete. Syftet är istället att genom forskningsarbetet synliggöra och tydliggöra hinder och möjligheter i verksamheter som syftar till att i samverkan med skilda aktörer främja långsiktigt hållbar utveckling, socialt och ekonomiskt. Rapporten ska ge ett underlag för VGR:s ställningstagande om huruvida erfarenheter från testkommunerna kan fungera som modell i andra kommuner.

Metod/genomförda insatser

Rapporten baseras på en rad intervjuer med kommunanställda, representanter för civilsamhället samt asylsökande och nyanlända. Dokumentstudier av beslutsprotokoll, webbsidor och interna rapporter har också utgjort underlag för rapporten. Forskarna har även deltagit vid exempelvis flera styrgrupps- och arbetsgruppsmöten etc. Flera besök har gjorts av forskarna i Götene och Karlsborg under perioden. Ett mycket omfattande datamaterial har varit tillgängligt internt för forskargruppen som under projekt perioden träffats och avrapporterat, muntligt och skriftligt, samt diskuterat erfarenheter och skilda frågor.

Här vill också uppmärksamma och tacka ansvariga på olika nivåer i de båda kommunerna för den tid de ägnat åt intervjuer samt öppenhet för att bistå med en rad dokument mm som utgjort en ovärderlig källa i följeforskningen. Ett varmt tack också till alla övriga som intervjuats och på olika sätt medverkat som informanter.

II BESKRIVNING AV VERKSAMHETERNA

Götene – visioner och mål

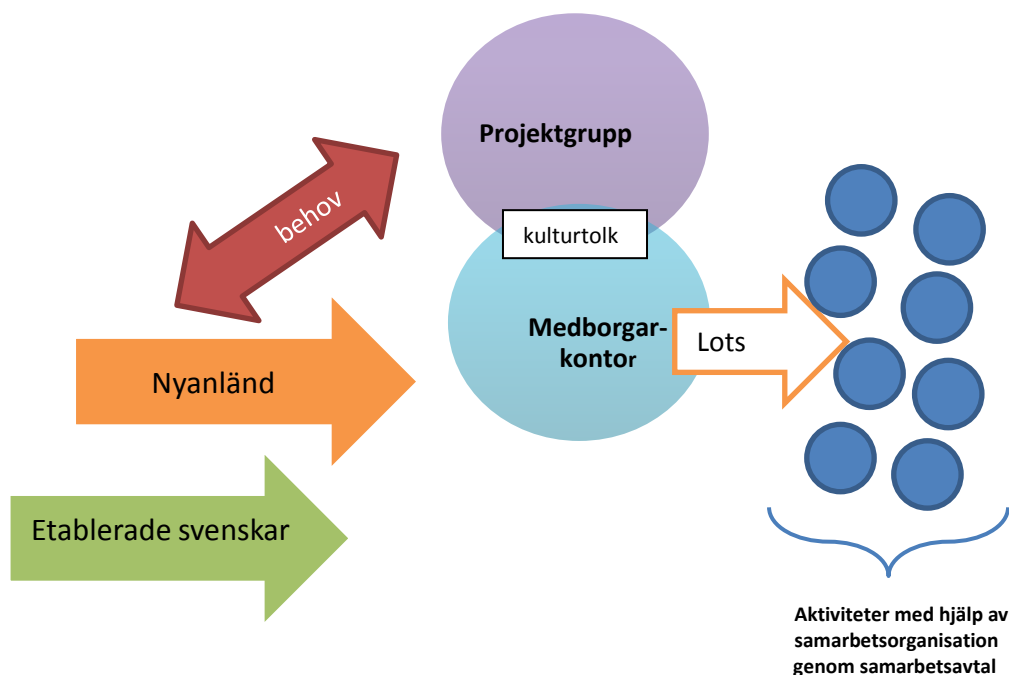
Visionen vid skapandet av mötesplatsen var att den skulle fungera som en knutpunkt för medborgare i kommunen, en "hub" som koordinerar och samordnar. Genom dess fysiska placering vid Medborgarkontoret, som är placerat i biblioteket i Centrumhuset (kommunhuset), skulle den på ett lättillgängligt sätt kunna fånga upp frågor från de boende i kommunen och hjälpa till att förmedla kontakter med myndigheter och andra samhällsresurser. En rad aktiviteter skulle vara en del av mötesplatsen. Verksamhetsidén byggde på att medborgarkontorets samhällsväglare, med hjälp av kulturtolken, skulle matcha den nyanländes behov med de aktiviteter eller tjänster som projektets samarbetsparter kunde erbjuda. Samhällsväglare skulle också kunna föra vidare behov och önskemål till projektgruppen, som i sin tur skulle kunna arbeta för aktiviteter som matchar målgruppen. Övergripande mål var att mötesplatsen skulle vara "en positiv resurs som bidrar till samhällets utveckling". Ett av de mer konkreta målen var att mötesplatsen skulle vara ett välkänt begrepp för målgruppen vid årsskiftet 2017/2018. Den skulle utgöra en långsiktig satsning i kommunen för att bland annat främja nyanlända att etablera sig och bo kvar i kommunen.

I en analys av förutsättningar för att nå målen nämns initialt bland annat samarbete med olika organisationer, etablerad aktivitetsbank och Support Group som potentiella framgångsfaktorer. Potentiella svagheter och hot gällde bland annat språksvårigheter och kommunikation, brister i samarbete med myndigheter samt finansiering efter projektiden.

En organisation skapades bestående av en styrgrupp och en arbetsgrupp. Den förra bestod initialt av integrationsstrategen (tillika projektledare), chef för medborgarkontoret samt kommunikationsstrategen. Arbetsgruppen utgjordes av integrationsstrategen, kommunikatören, projektledaren för språkvän, kulturtolken (nyanländ) samt de två integrationsassistenterna (nyanlända). Arbetsgruppen har i princip haft möte en gång varje vecka och utgått från sin projektplan som successivt utvecklats i sitt innehåll. I den har angetts olika typer av insatser och aktiviteter, vem som har ansvar, tider för start och avslut/genomförd samt eventuell kostnad.



Under projektiden (ht 2017/vt 2018) har någon person slutat och någon har tillkommit, men organisationen är densamma. Visioner och mål är i huvudsak intakta liksom strukturen i verksamheten. Detta har inför projektstarten översiktligt beskrivits på följande sätt:



Figur 1. Mötesplats Götene

Figur 1 visar att idén om mötesplatsen är nära knuten till medborgarkontoret och den inrymmer verksamhet för både etablerade och nyanlända Götenebor. Verksamheten ska baseras på ett nära samarbete med olika organisationer genom samarbetsavtal. Mötesplats Götene är en samlade beteckning på en kommunal verksamhet som ska svara mot den nämnda målgruppens behov genom information och skilda aktiviteter.

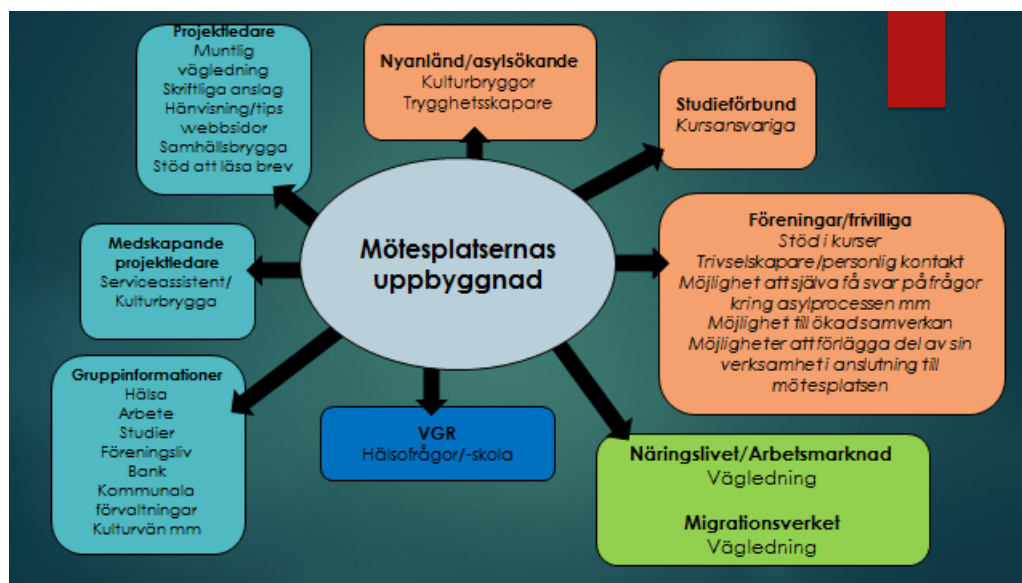
Karlsborg – visioner och mål

Idén om skapandet av en mötesplats i Karlsborgs kommun skiljer sig från Götene genom att den i Udenäs fysiskt är knuten till hembygdsföreningens lokal, Byahuset (f.d. Missionshus) och i Karlsborg i ett konferenshus, beläget vid Karlsborgs fästning. I Udenäs har mötesplatsen varit tillgänglig varje vecka under några timmar på onsdag e.m. och i Karlsborg på tisdag e.m. Den förra har haft fokus på asylsökande och den senare på nyanlända.

Ett övergripande syfte i kommunen har varit att "möjliggöra integration och inkludering på ett tidseffektivt sätt, från att vara asylsökande till att vara egenförsörjande och samtidigt skapa förutsättningar för KASAM = Känslan av Sammanhang (meningsfullhet, begriplighet, hanterbarhet)". Målet har handlat om att "skapa en fungerande regional struktur för asylsökande/nyanlända som är kostnadseffektiv och skapar förutsättningar för likvärdigt bemötande i regionen". En lokal målsättning har också varit att öka invånarantalet och tillgång till arbetskraft för att bidra till samhällsutvecklingen. I kommunens beskrivning sägs vidare att "mötesplatsen ska i samverkan med civilsamhället, näringslivet, VG-regionen, diverse myndigheter samt asylsökande och nyanlända utgöra en naturlig punkt för asylsökande/nyanlända där information, hänvisning och utbildningsmöjligheter ska finnas".

En styrgrupp bestående av integrationsamördnaren, integrationshandläggare vid socialförvaltningen respektive barn- och utbildningsförvaltningen, föreningskonsulenten vid kultur & fritidsförvaltningen samt chef för Arbetsmarknadsenheten. En arbetsgrupp har bestått av projektledaren, medskapande projektledaren (nyanländ), representanter för Ex Corde (se s. 10), tre studieförbund, asylgruppen i Udenäs, asylsökande respektive nyanlända

samt KUB (Karlsborgs näringslivsutveckling AB – se s. 11). Översiktligt har idén och funktioner vid mötesplatsen beskrivits på följande sätt:



Figur 2. Mötesplatsens uppbyggnad och funktion i Udenäs/Karlsborg

Figur 2 visar hur mötesplatsen skulle byggas upp och fungera i samarbete med skilda aktörer. Till organisationen skapades också ett Integrationsråd, med möten en gång per månad. Integrationsrådet har i huvudsak fungerat som en kommunikationskanal och utbyte av information för integrationssamordnaren, projektledaren och några frivilligorganisationer i kommunen.³

Lokala förutsättningar för inkluderingsarbetet

Götene

Support Group

Likt flera andra små kommuner tog Götene kommun emot många asylsökande 2015-2016, totalt nästan 1200 personer under perioden.⁴ När anläggningen i Lundsbrunn öppnades för asylsökande dubblerades antalet boende i samhället. En Support Group, baserad på en verksamhetsidé som utvecklats vid anläggningen Restad Gård, Vänersborg, startades 2015. De som sedermera kom att bli ansvariga projektledare i Götene kommuns samarbete med VGR var drivande i det arbetet. Tillsammans med några asylsökande startades verksamheter för att motverka passivitet och frustration i vardagen. Kompetenser bland de boende inventerades och aktiviteter genomfördes tillsammans med de boende. Från det lilla samhällets dubbling av antalet boende blev det emellertid ett abrupt slut när anläggningen stängdes. När planering för det nya projektet i kommunen startade under senare delen av våren 2017 var projektledarna överens om att ta upp Support Group-konceptet igen, det vill säga att fånga målgruppens egna tankar, erfarenheter och vilja att engagera sig. Flera deltog vid de första två mötena och sedan utkristalliserade sig en grupp aktiva, varav några tidigare deltagit i

³ En referensgrupp för de båda delprojekten i Götene respektive Karlsborg har under ledning av ansvariga vid VGR haft möte två gånger under projektiden. Motsvarande har också skett för projektens övergripande styrgrupp och arbetsgrupp.

⁴ Götene tog emot ca 900 personer/ 10 000 invånare, viket var flest bland alla kommuner i Västra Götaland (baserat på uppgifter från mars 2016).

verksamheten i Lundsbrunn. Redan i ett tidigt skede inbjöds volontärer och föreningsrepresentanter till ett möte för att samtala om samarbete och samordning.

Ett mål var att gruppen skulle innehålla deltagare från de fyra språkgrupperna arabiska, dari, somaliska och tingli samt etablerade Götenebor. Ca 15 aktiva från olika språkgrupper har deltagit i skilda möten under året 2017/2018 samt några etablerade Götenebor. I samband med behov av att underlätta finansiering av aktiviteter föreslog strategigruppen inom Support Group att en förening skulle bildas, vilket skedde i januari 2018. Styrelsen består av fem personer, och enhälligt valdes en kvinna (med härkomst från Syrien) som ordförande (även projektanställd som integrationsassistent i kommunen). Övriga ledamöter kommer från Syrien, Afghanistan och Somalia samt Sverige (projektanställd i kommunen). Inom ramen för Support Groups arbete har en rad aktiviteter genomförts (se nedan) och den verksamheten bedrivs i ett mycket nära samarbete med kommunen. Summariskt kan det beskrivas som att Support Group i hög grad är "den operationella mötesplatsen".

Näringsliv och föreningsliv

Kommunen har ca 13 000 invånare och ligger i en jordbruksbygd, där E 20 passerar strax utanför samhället. Livsmedelsproduktion utgör en central del i kommunens näringsliv. De största livsmedelsföretagen är Gunnar Dafgårds, Arla, Semper och Götene Vin & Spritfabrik AB. Dessutom finns många mindre företag inom tillverkning, service och handel. Kommunens läge i en kulturbygd ger också goda förutsättningar för utveckling. I Götene finns sedan många år tillbaka ett väl utvecklat samarbete mellan näringslivet och kommunen. Näringslivet och kommunen bildade år 2001 en ekonomisk förening som arbetar för tillväxt och utveckling i Götene. Näringslivsföreningen består idag av ca 120 medlemmar och bedriver aktiv näringslivsamtverkan tillsammans med främst kommunens näringslivsstrateg. I styrelsen ingår representanter från kommunledningen och näringslivet. Under år 2017 betonades integrationen som en central del i deras verksamhet. Kommunens arbetsmarknadsenhet (AME) arbetar tillsammans med exempelvis Arbetsförmedlingen (AF) för att ordna praktik inom näringslivet där AME står för försäkringen för praktikanten. Deras syfte är att motverka arbetslöshet och ge de boende i kommunen stöd för att komma in på arbetsmarknaden.



Figur 3. Näringslivsaktivitet i Götene (2017)

I november 2017 genomfördes visningar på olika företag. Nya Götenebor under ledning av projektledarna besökte företagen och deltagarna fick även träffa företagets ledare (vilket överraskade många deltagare) samt personalansvariga och produktionsledare. Några av dem blev intervjuade och många tyckte att de blev positivt bemötta.

På Götene kommuns hemsida finns ca 190 föreningar, studieförbund och andra organisationer registrerade, varav 34 utgörs av idrottsföreningar, 14 är kyrkliga föreningar (varav åtta är församlingar inom Svenska kyrkan i kommunen). Inom kommunen finns ett 10-tal anläggningar för olika former av idrottsverksamhet, inkluderat simhall, bowlinghall och gymnastiksal.

Karlsborg

Ex Corde och övriga föreningar

Karlsborgs kommun tog emot totalt ca 700 personer under år 2015-2016. 40-50 volontärer från olika föreningar i kommunen arbetade intensivt med mottagande. Asylgruppen i Undenäs, Röda Korset, Rädda Barnen, Equmeniakyrkan liksom volontärer från Svenska kyrkan var engagerade på olika sätt liksom föreningen Ex Corde. Två av dessa föreningar, Asylgruppen i Undenäs och Ex Corde, är föreningar i kommunen som specifikt varit inriktade på att stödja asylsökande och nyanlända i sin verksamhet. Asylgruppen har i slutet av projekttiden (våren 2018) inkorporerats i Ex Corde. Det är också de, som föreningar, som har gjort mest insatser och som vid projekttidens slut har fortsatt sådan verksamhet. Det som dock skett i båda dessa föreningar är att antalet aktiva har minskat över tid – ett problem som också föreningar som Rädda Barnen och Röda Korset brottas med.

I Ex Cordes⁵ verksamhet var enligt våra informanter ca 10 personer engagerade. "Vi jobbade häcken av oss och höll på att gå in i väggen efter några månader". De åkte runt till exempelvis second hand-butiker i Skövde och köpte skor och kläder, men det behövdes betydligt mer. Kontakter togs med Röda Korset i Skövde som bistod med kläder och skor men kompletterades med privata medel. Ex Corde sökte så småningom pengar från kommunen, "integrationsbidrag" (2016/2017) från de statliga medel som kommunen fått och för dessa medel ordnades svenskundervisning, dagläger, sommargrillning, barnaktiviteter, deltagande vid kulturfestivalen mm. "Vi kände att vi kan inte hålla på att betala själva".

Enligt Ex Corde föreslog man kommunen att ordna en Mötesplats men fick inte gehör för förslaget. I Ex Cordes verksamhetsplan inför 2017 sägs att "En "Mötesplats", lokal för mottagande och olika aktiviteter ska sökas för att bedriva uppgifter enligt verksamhetsplanen". Vidare betonas att:

"Föreningen ska hjälpa *asylsökande* (vår kursivering) med praktiska göromål såsom: kontakt med myndigheter, översättning av dokument från myndigheter m.fl., följa med vid besök på kommunala och statliga inrättningar och vara behjälpliga med kontakter vid bostadssökande/.../
... och man ska "fördjupa samarbetet med frivilligorganisationer som Röda korset, Rädda Barnen, Svenska Kyrkan, Pingstkyrkan, Missionskyrkan, Undenäs byalag, studieförbund fl."

Föreningens verksamhet ska också "bidra till en naturlig integration" för *nyanlända* att kunna etablera sig i kommunen. "Det betyder att föreningen ska arbeta för att etablera kontakter med kommuninvånare, föreningar, företag och organisationer och därmed

⁵ Ex Corde (som betyder "från hjärtat") är en ideell, fristående, partipolitisk och religiös obunden förening. <http://excorde.se>

underlätta för personer med uppehållstillstånd att få hjälp i olika former i samband med att man bosätter sig i Karlsborg”, enligt verksamhetsplanen.

Företrädare för föreningen konstaterar att mötesplatsen fanns redan när kommunens mötesplats startade, ”den borde ha startats långt tidigare”. Ex Corde ordnade en lokal (som delas med Vuxenskolan och hyrs av privat fastighetsägare) och fungerar som träffpunkt. ”Innan mötesplatsen kom de hem till oss men det funkar inte i längden, så vi behöver en mötesplats där vi kan träffas”. Antalet aktiva har minskat i föreningen och består idag av några få aktiva, vilka jobbar mycket aktivt i föreningen. Tre av ledamöterna i styrelsen 2018 är nyanlända personer. Ex Corde har inte som förening deltagit i mötesplatsens aktiviteter men däremot ingått i Integrationsrådet. Under 2018 finansieras verksamheten i huvudsak genom en större privat gåva till föreningen. Föreningen har också i juni 2018 fått projektmedel (s.k. TIA-medel) via Länsstyrelsen för stöd till asylsökande.

En integrationssamordnare anställdes i kommunen i mars 2016. Efter sommaren får kommunen en förfrågan av VGR om att delta i ett pilotprojekt och skapa mötesplatser i Undenäs och Karlsborg. I februari 2017 togs frågan upp till diskussionen i det nyskapade Integrationsrådet. Förutsättningen för ett positivt beslut var att föreningarna skulle ställa sig bakom förslaget, vilket också skedde. ”Det var ju det vi hade saknat”, säger en föreningsrepresentant.

Kommunens projektledning tog kontakt med skolan och socialtjänsten för att få information om behov och synpunkter angående mottagning och service till asylsökande och nyanlända. En enkät till flera parter inom kommunen visade att de ställdes inför många frågor från de asylsökande och nyanlända, vilket också motiverade att göra en satsning i samarbete med VGR.

Näringsliv och föreningsliv

Kommunen har ca 7000 invånare och är starkt förknippat med landets försvarsmakt, vilket också präglat närings- och arbetslivet i kommunen. Läget vid Vättern och Göta kanal gör kommunen särskilt attraktiv för turister och andra besökare under sommarhalvåret, vilket gynnar inte minst handeln. I kommunens regi finns Karlsborgs Utveckling AB (KUB), ett bolag som till 23% ägs av kommunen och 77% av Karlsborgs näringsliv. KUB ska ”aktivt verka för att främja näringslivets utveckling i Karlsborg kommun”. KUB har hitintills utgjorts av två enheter; Näringslivsenheten och Arbetsmarknadsenheten (AME). Den förra ska främja företagsutveckling och den senare stödja arbetssökande i olika avseenden. ”Den viktigaste uppgiften är att motverka utanförskap samt arbeta för och stödja den aktiva arbetslinjen”.⁶ KUB:s styrelse består av tre ledamöter som representerar näringslivet och två som representerar kommunen (bl a kommunstyrelsens ordförande). Kommunchefen och näringslivschefen inom KUB är adjungerade till styrelsen.

Ett nytt avtal har nyligen tecknats för 2018-2019 som innebär att organisationen för näringslivsenheten i princip fortsätter såsom tidigare. AME har varit knuten till KUB sedan år 2010, men kommunstyrelsens beslut innebär att AME från och med 2018-04-01 inte kommer att vara KUB:s ansvarsområde utan ingår som en verksamhetsgren i den kommunala organisationen underställd kommunstyrelsen. Kommunen finansierar verksamheten under år 2018 med 1 100 000 kr och näringslivet förutsätts motfinansiera med knappt 200 000 kr per år.

⁶ <http://www.karlsborgsutveckling.se/om-kub-37008278>

Det kan också noteras att näringslivschefen är anställd av KUB och underordnad KUB:s styrelse, men näringslivschefen ingår också i kommunchefens ledningsgrupp.

I kommunens föreningsregister finns ca 100 föreningar, varav ca 20 vardera är idrotts- respektive kulturföreningar. Det finns också 17 handikappföreningar och två religiösa föreningar finns med i registret. Kopplingen till pilotprojektet har främst gällt Asylgruppen i Undenäs. Ex Corde har inte haft några aktiviteter i egen regi på mötesplatserna. Idrottsföreningar har inte heller haft några aktiviteter i anslutning till pilotprojektet. De har inte heller ingått i Integrationsrådet.

Aktiviteter

Götene

Support Group och kommunen

Aktiviteter inom projektet har i huvudsak genomförts inom ramen för Support Groups verksamhet. Dessa aktiviteter har vuxit fram utifrån önskemål och behov hos målgruppen. Förslag har fångats upp, diskuterats och förankrats i kommunens arbetsgrupp (där aktiva i Support Group ingår), men genomförandet har baserats på målgruppens aktiva deltagande och ansvar.

En datakurs har genomförts, och enligt de ansvariga är erfarenheten att den behöver individualiseras mer utifrån språkförmåga och förkunskaper samt förläggas på kvällstid. En simkurs har genomförts för män och kvinnor, och en ny planeras för hela familjen efter fastemånaden Ramadan (mitten av juni 2018). Medel har erhållits via Sparbanksstiftelsen för bland annat hyra av badhuset. Målgruppen själva har bestämt former och genomförandet, exempelvis att både kvinnor (med t.ex. burkini) och män ska kunna bada samtidigt. En cykelkurs har genomförts och en ny planeras under sommaren 2018. Ett annat exempel är två kurser i förberedande körkortsteori, men där saknas nu kursledare (volontärer inom målgruppen) som kan driva ytterligare en kurs. Flera informationsträffar med föreläsningar har genomförts i samarbete med kommunen, t.ex. information av socialtjänsten om dess roll, att stärka nyanländas psykiska hälsa. Andra aktiviteter har också genomförts, exempelvis ett mycket aktivt och framgångsrikt arbete genom kvinnogruppen (se vidare s. 31).

Genom medel via Länsstyrelsen har kommunen drivit några delprojekt. After School Club har i integrationsarbetet utgjort en viktig del, men även Språkvän och Bonde söker personal (se vidare s. 26f). En jämställdhetskurs (med fyra kursträffar) riktad till personer som deltagit i Support Groups aktiviteter är ett annat exempel på samarbete mellan Support Group och kommunen. Antalet deltagare i de olika aktiviteterna har sammantaget uppgått till ca 1500 under projektperioden.

Koppling till arbetslivet

Kompetenstorget

Fikarasten är ett projekt finansierat av medel från Länsstyrelsen §37a. Projektet har gällt insatser för asylsökande och nyanlända i syfte att hitta vägar till arbetslivet. Syftet har dels varit att undersöka möjlighet till praktik på en arbetsplats i samarbete med kommunens arbetsmarknadsenhet, dels en möjlighet att träffa etablerade Götenebor. Detta har utvecklats till en så kallad jobbletargrupp, vilket innebär att en av projektledarna tillsammans med några nya Götenebor besökt potentiella företag med intresse för samverkan. Idén har byggts på att det kan vara lättare att inte prata i egen sak utan tillsammans med andra. Match-makingmöte ordnades i början av hösten 2017 i samarbete med AF och Näringslivskommittén, där några

intresserade via Support Group fick hjälp med skrivande av sitt CV. Nästa steg under projektiden blev en satsning på Kompetenstorget.

Ett närmare samarbete med AF, näringslivsföreningen och de ansvariga inom projektet har eftersträvats, framför allt med tanke på att AF inte finns placerat i Götene. I februari 2018 togs ett ytterligare steg för att näringslivet på plats i Götene lättare skulle få kontakt med AF och rekrytera kompetens till företagen. Rekryteringsföretag har bjudits in till Götene via AF och personliga inbjudningar gick till ca 30 personer baserat på den kompetens som företagen efterfrågat. En poäng är att AF stått för inbjudan, vilket betyder att kommunen inte fungerar som "alternativ AF", det vill säga enbart som samordnare av kontakter. Kompetenstorget inkluderar svenskfödda personer men är främst inriktat på nyanlända Götenebor.

Extratjänster

I Götene har för närvarande anställt ca 50 personer genom så kallade extratjänster, vilket är en möjlighet för kommuner och föreningar att anställa en person med full betalning. Det gäller nyanlända, inskrivna på AF, och omfattar 1 år med möjlighet till förlängning. Kravet är att det finns en ansvarig handledare, vilken finansieras via AF.

Föreningslivets aktiviteter

Utöver de aktiviteter som föreningen Support Group genomfört har främst kyrkliga organisationer inom föreningslivet under året haft en del aktiviteter i syfte att stödja asylsökande och nyanlända, t.ex. läxhjälp och samtalsgrupper (Korskyrkan), Öppet hus för familjer (med barnpassning) och tjejkväll (Svenska Kyrkan) samt kör- och idrottsverksamhet (Equmeniakyrkan). Tillsammans med Svenska Kyrkan har en föreläsning om att stärka nyanländas psykiska hälsa genomförts (dec 2017, ca 35 deltagare). Ca 25 volontärer (huvudsakligen knutna till föreningslivet) deltar också i kommunens och Support Groups olika aktiviteter. Utöver detta har också initiativ tagits från Support Group om visst samarbete med en av fotbollsklubbarna i Götene kommun och genomfört en fotbollsturnering.

Karlsborg

Aktiviteter vid Mötesplatsen i Karlsborg och Udenäs

Vid Mötesplatserna i Karlsborg respektive Udenäs har en rad aktiviteter genomförts men deras förutsättningar angående både inriktning och deltagande har skiljt sig genom att målgruppen i Karlsborg i huvudsak varit nyanlända och i Udenäs asylsökande. Inför starten hösten 2017 inbjöds föreningar för att tillsammans planera och utforma aktiviteter vid de båda mötesplatserna. Asylgruppen i Udenäs ställde sig positiva till samverkan, men det fanns också tveksamheter hos andra föreningsrepresentanter inom kommunen att flytta aktiviteter från egna lokaler till kommunens mötesplatser.

Informationsträffar om samhällsfrågor, försäkringar och hälsa har genomförts. Information har också skett i samband med besök av bland annat socialtjänsten, NTF, pensionsmyndigheten, representanter för bank samt utbildning, inkluderat information av representanter från högskola, yrkeshögskola och folkhögskola i närområdet. Dessa besök har varit baserade på önskemål hos målgruppen. Knytkalas och kvinnofrukost har ordnats för att främja social gemenskap – dock inte med den framgång man hoppats på. Det har varit svårt att nå kvinnorna och få dem att delta i skilda aktiviteter. Målningskurs har genomförts i Karlsborg (i samarbete med Vuxenskolan och Röda Korset), och andra



Fig 4. Mötesplats Udenäs

aktiviteter såsom datakurs har genomförts i samarbete med studieförbund, dock med få deltagare. Språkträning i Udenäs har däremot varit välbesökt. Kontakter togs med Support Group för att få stöd i verksamheten men av fler skäl blev inte resultatet vad projektledningen hoppats. Via medel från Länsstyrelsen har Kulturväs-/Språkvänsprojekt genomförts under 2017-2018. Projektledningen har på flera olika sätt försökt marknadsföra olika aktiviteter, både muntligt via kontakter och i lokalpressen, men utan önskvärt resultat. Det ledde fram till att Mötesplatsen i Karlsborg stängdes i förtid (den 3 april 2018), och kommunledningen bestämde också att fortsättningsvis inte ha några externa mötesplatser och vid behov använda befintliga lokaler, t ex bibliotek (se vidare s. 38).

Inom ramen för det s.k. *kulturvänsprojektet*, kopplat till kommunledningsförvaltningen, fortsätter några aktiviteter under 2018: "Mat hos mig" samt "Turist hemma". Mat hos mig innebär att några familjer (etablerade respektive nyanlända) träffas hemma hos varandra och äter tillsammans. Turist hemma innebär att delta i en studiecirkel och besöka turistmål (med målet hälften vardera, etablerade respektive nyanlända).

Koppling till arbetslivet

Representanter för KUB (se ovan) har bara vid något enstaka tillfällen deltagit i möten. Intentionen var att näringslivschefen skulle delta vid vartannat arbetsgruppsmöte för att ge sin syn på samverkan med näringslivet. Så har inte blivit fallet. KUB:s bidrag har bland annat varit ordna en informationskväll med ALMI om hur man starta eget företag. En sådan, av målgruppen välbesökt och mycket uppskattad, träff genomfördes den 10 oktober 2017. En jobbmässa tillsammans med grannkommuner har diskuterats vid en träff i mars 2018. Inte heller AME (som ingått i KUB och skulle ingå i styrgruppen) har aktivt deltagit i projektet. Arbetsförmedlingens Jobskills har besökt båda mötesplatserna i kommunen vid ett tillfälle vardera, vilket var uppskattat av besökarna men i övrigt inte deltagit i verksamheten. En (1) person i Udenäs har fått praktikjobb. Mötesplatsen har varit mer socialt betydelsefull än som ingång i arbetslivet. I Karlsborg har ett 20-tal erbjudits arbete genom s.k. extratjänster, ett beslut som fattades innan sommaren 2017 och oberoende av mötesplatsen.

Föreningslivets aktiviteter

Asylgruppen i Udenäs startade verksamhet 2010 på grund av att Migrationsverket placerade några asylsökande i mindre hus i Udenäs. Gruppen arrangerade café och knytkalas, julfest med mat och kassar till barnen, klädinsamlingar mm. Gruppen bestod då av ca 10 volontärer men numera är bara av några få personer aktiva och verksamheten ingår numera i Ex Corde (se s. 10). Den mest aktiva och drivande personen var samtidigt anställd vid Vuxenskolan och viss samordning och stöd kunde ske härigenom. Under ett par kortare period har vederbörande också varit anställd vid boenden för asylsökande i kommunen, och är numera också ordföranden i föreningen Ex Corde. Under senare år har en rad initiativ tagits och aktiviteter genomförts i Udenäs genom gruppens engagemang, bland annat en mamma/barn-grupp för att motverka isolering och passivitet i asylboendet.

Ex Corde har under 2017 haft språkcafé på torsdagkvällar, men efter önskemål från deltagarna förläggs träffar nu på söndagar, kl. 17-19. Kravet är att alla ska prata svenska, vilket "kan vara svårt men man får bryta in ibland". Den tidigare extra språkundervisningen i Karlsborg (för de som deltar i SFI) är flyttad till Udenäs och riktad till asylsökande som vill förbättra sina kunskaper i svenska. Filmkväll har genomförts tillsammans med Svenska Kyrkan, liksom en fadderträff höst och vår (åker iväg någonstans, inkl. mat) samt sommarläger är planerat även 2018. Aktiviteter i form av läxhjälp etc. inom Equemeniakyrkan och Röda Korset har upphört. Kommunens integrationsråd, som fungerat som kanal för kommunikation och samordning, upphörde med regelbundna månadsträffar före sommaren 2018. Projektledaren och integrationssamordnaren har fått ny inriktning av sina tjänster i kommunen.

III MÅLGRUPPENS PERSPEKTIV

Detta avsnitt belyser målgruppens perspektiv på mötesplatserna i Götene, Karlsborg och Udenäs. Syftet är att belysa övergripande teman som är framträdande i målgruppens erfarenheter av verksamheten på respektive mötesplats. I Götene utgörs dessa teman av att mötesplatsen inledningsvis inte var känd bland målgruppen, att många istället har positiva erfarenheter av Support Groups aktiviteter, samt att ungdomar anser sig hamna utanför. Bland målgruppen i Karlsborg utgör istället målgruppens låga deltagande, särskilt vad det gäller kvinnor, ett framträdande tema. Mötesplatsen i Karlsborg framstår dock som viktig informations- och kontaktförmedlare för de i målgruppen som deltar. I Udenäs överskuggas mötesplatsens verksamhet av målgruppens problematiska livssituation och att många av dem lider av psykisk ohälsa. Mötesplatsen i Udenäs framstår också som en verksamhet som främst sker inom gruppen och de asylsökande uttrycker ett behov av att möta etablerade svenskar. Ytterligare ett tema som kan identifieras i Udenäs är att målgruppens erfarenheter präglas av en upplevelse av att ingenting händer, framförallt vad det gäller Migrationsverkets och Support Groups involvering i mötesplatsen. Samtliga representanter för målgruppen har avidentifierats i detta avsnitt och förekommer under fingerade namn.

Götene

I Götene genomfördes intervjuer med representanter för målgruppen vid två tillfällen. Den 9 oktober intervjuades tre vuxna – Gabriel, Nadira och Saida – och två ungdomar – Reza och Yussuf. Den 2 mars intervjuades tre vuxna – Darin, Salah och Bala – och fem ungdomar – Asha, Reza, Bahrin, Samir och Hekmat.

Mötesplatsen är inledningsvis inte känd

Det som är tydligt framträdande vid det första intervjutillfället i oktober är att samtliga respondenter, såväl vuxna som ungdomar, inte tycks känna till det pågående arbetet med att etablera en mötesplats vid medborgarkontoret i Götene. Detta är intressant i ljuset av att ett lokalt mål i kommunen är att mötesplatsen ska vara ett känt begrepp för målgruppen några månader senare.

De respondenter som tillhör gruppen vuxna har emellertid positiva erfarenheter av att medverka i aktiviteter som arrangerats av Support Group. Support Group nämns frekvent när Gabriel, Nadira och Saida återger sina erfarenheter av att vara asylsökande eller nyanländ i Götene. Enligt de vuxna respondenterna har Support Group varit aktivt i kommunen långt innan projektet med mötesplatsen initierades, vilket förklarar att Support Group är en verksamhet som respondenterna är väl bekanta med. Gabriel, med nära anknytning till Support Groups arbete, talar exempelvis varmt om hur aktiviteterna i Support Group har förändrat situationen för asylsökande och nyanlända i flera olika avseenden. Gabriel menar att Support Group inte bara kan bistå när det gäller att hantera praktikaliteter i vardagen, som till exempel förberedande körkortsutbildning och CV-skrivande, utan att Support Group också får asylsökande och nyanlända att känna sig välkomna i kommunen. Detta är något som även Nadira och Saida betonar och ger exempel på. Enligt de vuxna respondenterna är det emellertid inte alla asylsökande eller nyanlända som deltar i Support Groups aktiviteter. Ungdomar har exempelvis fullt upp med skolan, hävdar Gabriel.

En potentiell förklaring till varför målgruppen vid intervju tillfället i oktober inte ser Support Group som en del av mötesplatsens verksamhet, är att representanter för målgruppen som är aktivt involverade som assistenter och språkrör hävdar att Support Group är skild från mötesplatsens verksamhet. "Mötesplatsen och Support Group är inte samma sak" menar exempelvis en av dem. Att assistenter och språkrör som är tänkta att fungera som en länk till målgruppen intar denna hållning kan sannolikt förklara att övriga i målgruppen inledningsvis inte heller ser Support Group som en del av mötesplatsen.

Målgruppens kännedom om mötesplatsen tycks dock förändras under projektets gång. Bland de vuxna respondenter som intervjuades i mars – Darin, Salah och Bala – så är det tydligt att mötesplatsen är mer känd. De nämner alla tre mötesplatsen när de beskriver sitt eget eller andras deltagande i olika aktiviteter, även om Support Group fortfarande framstår som den centrala aktören i sammanhanget. Darin vittnar om att många av hans vänner har fått bra stöd av mötesplatsen. "Det har blivit positiv skillnad för asylsökande och nyanlända sedan han själv kom hit", hävdar han. Darin har bekanta som bland annat har deltagit i förberedande körkursutbildning, simundervisning och som har blivit erbjudna praktikplatser genom mötesplatsen. Darins fru har exempelvis deltagit regelbundet i simundervisning och i det språkcafé som kyrkan arrangerar varje torsdag. Darin känner till Support Group och dess koppling till mötesplatsen väl eftersom han deltog vid ett informationsmöte där representanter för Support Group informerade om sin verksamhet. Darin menar dock att han själv inte är i behov av mötesplatsen och de aktiviteter som erbjuds eftersom han kom till Götene för tre år sedan och numera är en "etablerad nyanländ", som han kallar det, och han understryker att han har fullt upp med att arbeta.

Bala har inte deltagit i mötesplatsens aktiviteter. Hon har fullt upp hemma, främst vad det gäller att ta hand om alla sina barn; "det finns ingen tid över för mig att komma hit". Bala uttrycker att hon själv skulle vilja ha mer information om mötesplatsens olika aktiviteter; vad hon missar när hon inte kan komma hit och vilka aktiviteter som hon ändå kanske skulle känna vara värda att prioritera. Bala berättar dock att hennes dotter har fått bra stöd av mötesplatsen. En av integrationsassistenterna som sitter med under intervjun med Bala, menar att mötesplatsen använder flera olika kanaler för att sprida information om sin funktion och de aktiviteter som erbjuds. Viss information sprids via informella kontaktnät, där språkrör för olika grupper inom målgruppen anses fylla en viktig funktion. Men det sprids även information via Facebook, kvinnogruppen har till exempel en egen Facebook-sida, och mötesplatsen har också en webbsida där man enligt integrationsassistenten regelbundet postar information om aktiviteter. Övriga vuxna ur målgruppen, Gabriel, Nadira, Saida, Darin och Salah instämmer i att mötesplatsen når ut till målgruppen via dessa olika informationskanaler, och understryker att målgruppen överlag har god kännedom om de aktiviteter som organiseras.

Salah menar dock, precis som Darin, att mötesplatsen inte svarar mot den situation som han själv befinner sig i just nu. "Vi som är etablerade nyanlända som går på SFI i Lidköping har svårt att delta på aktiviteterna". Problemet är dels att SFI, enligt Salah, inte finns i Götene och kan krocka med mötesplatsens aktiviteter, dels är hans fokus just nu på arbete. Arbete är viktigt för Salah, inte minst för att kunna försörja den del av släkten som fortfarande befinner sig i hans hemland: "jag känner att jag måste göra nytta och tjäna pengar". Det visar sig dock att Salah har deltagit i några av mötesplatsens aktiviteter som rör just att underlätta för målgruppen att komma in i arbetslivet. Salah har medverkat i en aktivitet där man arrangerat möten med företag i kommunen, samt på "Industrinatten" där studiebesök genomförts på företag i närområdet (se s. 9). Även om möten med potentiella arbetsgivare inte har resulterat i någon anställning för Salah så menar han att detta ändå gav honom värdefull insikt i vilka företag och arbetstillfällen som finns i kommunen. Överlag har Salah bra erfarenheter av Götene, men att han som "etablerad nyanländ" inte är i behov av det specifika stöd som mötesplatsen erbjuder.

Sammantaget är det tydligt att mötesplatsen över tid tycks ha blivit mer känd bland vuxna i målgruppen, även om Support Group framstår som den centrala aktören, samt att såväl män som kvinnor överlag har positiva erfarenheter av att medverka i de aktiviteter som erbjuds. Flera understryker dessutom att mötesplatsen fyller en viktig funktion för asylsökande och nyanlända i kommunen, även om några av respondenterna inte själva anser sig vara i behov av det stöd som erbjuds. Det förefaller också som att mötesplatsen når ut till målgruppen via de olika informationskanaler som har etablerats.

Ungdomar hamnar utanför

Bland respondenterna tillhör sex av dem gruppen ungdomar och det är påtagligt att deras medvetenhet om mötesplatsen och de aktiviteter som erbjuds är väldigt begränsad. Det är enbart en av dem, Asha som intervjuades i mars, som känner till mötesplatsen och som har deltagit i verksamheten. Asha har bott i Götene i tre år och brukar ofta delta i After School Club (se vidare s. 26). Hon menar att After School Club är ett bra sammanhang, dels för att få hjälp med skolarbete och läxor, dels för att få socialt utbyte. Asha har också vid några tillfällen medverkat i andra aktiviteter som arrangerats av Support Group, bland annat simundervisning och dans. Överlag är Asha nöjd men den hjälp hon har fått via mötesplatsen. Asha önskar dock träffa mer etablerade Götenebor, framförallt för att lära känna det svenska samhället bättre och för att utveckla sin svenska mer. Både i skolan och på mötesplatsens aktiviteter är det främst personer ur målgruppen som man träffar, eller de personer som håller i aktiviteterna, menar Asha. Asha tycker att mötesplatsen skulle kunna bli bättre på att organisera aktiviteter där man får träffa personer utanför målgruppen

När det gäller övriga ungdomar – Reza, Yussuf, Bahrin, Samir och Hekmat – så är det tydligt att de har begränsad eller ingen insikt alls i vad mötesplatsen är och vad den kan erbjuda i form av aktiviteter och stöd för just dem. Ingen av dem har till exempel hört talas om After School Club, eller de övriga aktiviteter som tänkbart skulle kunna vara aktuella för ungdomar.

Reza och Yussuf, som vid intervjutillfället i oktober håller på att läsa sista året i grundskolan, har sedan tidigare negativa erfarenheter när det gäller kommunens arbete med att stödja asylsökande och nyanlända. Reza och Yussuf menar till exempel att de i skolverksamheten inte har blivit placerade i samma byggnad som ”svenska” elever, och de har inte heller inbjudits till gemensamma aktiviteter där de har fått möta och samspela med etablerade svenskar på ett naturligt sätt. Detta har bidragit till att de känner sig utanför och de hävdar att kommunen inte gör tillräckligt för att stödja asylsökande och nyanlända ungdomar. Reza och Yussuf menar att dessa omständigheter inte bara har begränsat deras språkliga utveckling utan i förlängningen även deras framtida möjligheter att få ett arbete. De menar dessutom att det finns många ungdomar som har liknande erfarenheter. Reza och Yussuf känner varken till mötesplatsen eller Support Group.

När en uppföljande intervju görs med Reza i mars har han dock, via kompisar, hört talas om den fotbollsturnering som skulle genomföras i mötesplatsens regi samma vecka som intervjun genomfördes. Men för övrigt har Reza kännedom om mötesplatsen inte blivit bättre. Reza återkommer under denna uppföljande intervju till det han tidigare berättat om; att skolan inte har gjort tillräckligt för att åstadkomma utbyte mellan olika grupper av ungdomar. På frågan om vad som skulle göra mötesplatsen mer känd och attraktiv för ungdomar så efterlyser Reza och Bahrin regelbundna aktiviteter som är riktade mot just ungdomar. ”Så fort det är aktiviteter som vänder sig till en blandad åldersgrupp, som till exempel familjer, så vill nog inte ungdomar vara med”, menar Reza och Bahrin. Precis som Asha, så betonar Reza och Bahrin att de skulle uppskatta aktiviteter och sammanhang där man får möjlighet att träffa

etablerade Götenebor. Detta är angeläget för dem eftersom de menar att skolan inte har bidragit till att de känner sig inkluderade i det svenska samhället.

Samir och Hekmat, två ungdomar som har varit i Götene mindre än ett år, känner inte heller till mötesplatsen eller Support Group. De har båda två fått avslag på sina ansökningar om uppehållstillstånd och har nyligen lämnat in överklaganden på dessa avslag. Det enda som Samir och Hekmat har deltagit i är PRISMA:s aktiviteter som kyrkan anordnar för ungdomar. Samir och Hekmat menar dock att kyrkans aktiviteter ibland kostar pengar, vilket ibland gör att de inte kan vara med. Både Samir och Hekmat åker buss till närliggande orter för att läsa SFI, vilket de menar kan vara en förklaring till att de inte känner till mötesplatsen överhuvudtaget.

Sammanfattningsvis kan konstateras, enligt de intervjuade, att de och många asylsökande och nyanlända ungdomar (till skillnad från vuxna) har begränsad insikt i och erfarenhet av mötesplatsens verksamhet. I vilken utsträckning den slutsatsen gäller för alla andra ungdomar inom nämnda målgrupp i kommunen inryms dock inte i denna begränsade undersökning.

Karlsborg

I Karlsborg genomfördes intervjuer med representanter för målgruppen vid två tillfällen. Den 31 oktober intervjuades tre vuxna – Arah, Nadira och Rai – och den 13 mars intervjuades två vuxna – Naomi och Kamran.

Få kommer till mötesplatsen

Det som samtliga respondenter uppmärksammar under intervjuerna är att det inte är så många ur målgruppen som kommer till mötesplatsen i Karlsborg. Naomi menar att det är cirka tio till femton personer som deltar regelbundet i verksamheten. Övriga respondenter gör liknande uppskattningar och anger olika skäl till varför målgruppens intresse för mötesplatsen tycks vara lågt. Raih menar att många i målgruppen inte orkar komma hit sent på eftermiddagen efter en lång dag med fylld med andra åtaganden. Naomi instämmer och menar att många som läser SFI också deltar i annan utbildning eller verksamhet, ibland på annan ort, och att det då blir svårt att både hinna och orka ta sig till mötesplatsen. Som en lösning på problemet föreslår Naomi andra öppettider för mötesplatsen. Naomi framhåller dessutom att många ur målgruppen som bor utanför Karlsborg kanske också har svårt att ta sig till mötesplatsen eftersom han anser att kommunikationerna överlag är bristfälliga.

Att den förhållandevis låga graden av deltagande från målgruppens sida skulle bero på att mötesplatsen inte är känd bland asylsökande och nyanlända avvisas av respondenterna. Arah menar att de flesta känner till mötesplatsen, bland annat via den information om mötesplatsen som sprids via informella kontaktnät. Kamran och Naomi framhåller också att mötesplatsen når ut med information till målgruppen på ett bra sätt genom flera olika kanaler, där bland annat Facebook, Whats app och anslagstavlan i kommunhuset utgör några exempel som nämns. Arah menar dock att många ur målgruppen är missnöjda med sin situation i Karlsborg generellt; att de inte har några större förhoppningar om att kunna få ett arbete i kommunen i framtiden. De tycker att det är en alldeles för liten kommun, menar Arah, och dessutom finns det inte så många arbetsgivare och företag att välja bland. Att det är långt till myndigheter kan enligt Arah också spela in. Arah menar att detta sammantaget kan förklara det låga deltagandet från målgruppens sida; att många vill flytta till en större stad så snart som möjligt och därmed inte ser några större vinster med att komma till mötesplatsen.

Nadira hävdar att mötesplatsen skulle ha inrättats i ett tidigare skede när många ur målgruppen var asylsökande och verkligen behövde det stöd som nu erbjuds. Många

nyanlända som har bott i Karlsborg ett par år har etablerade kontakter, hävdar Nadira, och den praktiska hjälp som mötesplatsen erbjuder har man kunnat få på andra sätt, bland annat genom att ta egna initiativ. Nadira menar att de ur målgruppen som faktiskt deltar "kommer hit för att fördriva tiden och vara sociala, och inte i första hand för att få hjälp". Flera av respondenterna uppmärksammar att de har fått ett bra stöd från andra aktörer i Karlsborg som haft verksamhet för asylsökande och nyanlända långt innan mötesplatsen inrättades. Kamran har exempelvis medverkat i Pingstkyrkans aktiviteter och därigenom fått möjlighet att arbeta i en Second Hand-butik. Via Pingstkyrkan har han också fått hjälp att hitta ett boende. Kamran har också deltagit i verksamhet som Röda korset arrangerat, bland annat ett fotograferingsprojekt, som bidragit till att han utvecklat vänskapsrelationer med etablerade Karlsborgbor och inspirerat honom till att fortsätta med fotografering efter projektet. Naomi menar att hon har fått väldigt bra stöd av kyrkan (framgår inte vilken) och Ex Corde. Hon har deltagit i språkcaféer och gått regelbundet på Ex Cordes svenskundervisning, som utöver förbättrad svenska också har medfört att Naomi har upprättat kontakter med etablerade Karlsborgbor.

När det gäller det bristfälliga deltagandet från målgruppens sida så betonar respondenterna att detta är särskilt påtagligt när det kommer till gruppen kvinnor. Överlag är det väldigt få kvinnor som kommer till mötesplatsen, hävdar de. Belysande är att det vid intervjutillfället i mars inte gick att arrangera en intervju med en kvinna som regelbundet tar del av mötesplatsens verksamhet. Representanterna för målgruppen lyfter fram kulturella aspekter som en förklaring. Raih och Naomi hävdar exempelvis att kvinnor i större utsträckning än män förväntas ta ansvar för både hem och barn. Arah och Nadira är inne på samma förklaring och menar dessutom att mötesplatsens öppettider passar kvinnor sämst. "Öppettiderna passar inte för kvinnor som läser SFI och som måste sköta allt hushållsarbete och ta hand om barn", hävdar Nadira. På frågan om vad som skulle kunna göra mötesplatsen mer attraktiv och tillgänglig för just kvinnor så föreslår både Arah och Nadira förändringar vad det gäller mötesplatsens öppettider. Båda förordar mer flexibla öppettider; att ibland kunna ha öppet på kontorstid för att erbjuda stöd och hjälp med att komma i direktkontakt med myndigheter, och ibland på helger när de flesta i målgruppen, inte minst kvinnor, faktiskt har möjlighet att komma.

Informations- och kontaktförmedling

Även om respondenterna i Karlsborg betonar det låga deltagandet från målgruppens sida så har de själva samtidigt positiva erfarenheter av att komma till mötesplatsen. Arah och Raih är exempelvis nöjda med vad mötesplatsen har bidragit till dem personligen. Raih, som varit i Karlsborg under en relativt kort tid, menar att han har lärt sig mycket om det svenska samhället genom att komma hit en gång i veckan, och han har också fått hjälp med att utveckla det svenska språket. Raih har deltagit på nästan alla aktiviteter och överlag menar han att detta har gett honom självförtroendet tillbaka, att han nu tror att han kommer att klara sig bra i Sverige. Arah har nära anknytning till projektledningen och tycker det är meningsfullt att kunna bistå med insikter i asylsökandes och nyanländas behov. Arah menar vidare att mötesplatsen är bra på att sprida viktig information och hjälper målgruppen att komma i kontakt med myndigheter.

Även Kamran och Naomi som båda två kommer regelbundet till mötesplatsen på tisdagar har positiva erfarenheter att delge. Kamran och Naomi lyfter framförallt fram mötesplatsen som ett viktigt informationscenter för asylsökande och nyanlända. Kamran berättar att han har fått information om svenska banker, hur man upprättar konton och ansöker om lån, om det svenska skolsystemet och vilka utbildningsmöjligheter som finns i närområdet (t.ex. i Hjo, Skövde och Tibro), om den svenska matkulturen (här nämner Kamran en matlagningskurs) och

om första hjälpen. Naomi framhåller att mötesplatsen har gett henne viktig information om det svenska vård- och sjukhussystemet, hälsofrågor, försäkringar och svenska myndigheter.

Utöver att delge viktig information menar Kamran och Naomi att mötesplatsens personal är behjälplig när det gäller att komma i kontakt med såväl olika aktörer i kommunen som med myndigheter. Kamran berättar att mötesplatsen hjälpte honom att komma i förbindelse med den SFI som bedrivs i Karlsborg. Både Kamran och Naomi menar dessutom att det finns exempel där mötesplatsens personal har hjälpt nyanlända att komma i kontakt med potentiella arbetsgivare och att det för vissa av dem faktiskt har lett till anställning. Naomi berättar vidare hur mötesplatsens personal hjälper asylsökande och nyanlända att komma i kontakt med myndigheter. Hon menar att de brukar skriva ner alla ärenden på en lista under tisdagarna för att vid ett senare tillfälle kunna hjälpa till med exempelvis telefonsamtal till myndigheter på kontorstid.

Utöver information och kontakter lyfter respondenterna fram mötesplatsen som en meningsfull social aktivitet. "Det är en bra möjlighet att träffa nya människor och prata svenska", menar Naomi. Både Naomi och Kamran framhåller att mötesplatsen har fyllt en viktig funktion som tillfört något nytt i förhållande till andra aktörer i kommunen som engagerat sig i asylsökandes och nyanländas situation. Mötesplatsen erbjuder framförallt ett brett och rikt utbud av information som inte funnits tidigare, hävdar de.

Udenäs

I Udenäs genomfördes intervjuer med representanter för målgruppen vid två tillfällen. Den 1 november intervjuades tre vuxna – Saida, Nuir och Azita – och den 14 mars intervjuades tre vuxna – Fenisa, Nima och Hamid.

En svart skugga över Udenäs

"Det känns som att det ligger en svart skugga över Udenäs". Det är Saida som framställer situationen i Udenäs på detta vis. Det finns ingenting positivt med Udenäs, menar Saida. Hon påstår att Udenäs har blivit ett "sämsta exempel, precis som kriget i Syrien", och att utomstående som kommer till Udenäs gör det i första hand för att dra lärdom av situationen så att det inte ska behöva bli lika illa för asylsökande på andra platser. Asylsökande som kommer hit, och som kanske har positiva erfarenheter av mottagandet från andra platser i Sverige, blir snabbt nedstämda och deprimerade, menar Saida. Det är enligt Saida många i målgruppen som sover till lunch, går upp för att äta lite mat och sedan går lägger sig för att sova igen. Det finns ingenting meningsfullt att göra på dagarna, hävdar Saida. På det personliga planet har emellertid Saida positiva erfarenheter. Hon tycker att det är meningsfullt att kunna hjälpa andra som hon kommer i kontakt med via möteplatsen. Saida har också tagit egna initiativ som bland annat har lett till praktikplatser för både Saida och hennes make, vilket hon menar har varit avgörande för dem båda vad det gäller att komma in i det svenska samhället.

Den negativa bild som Saida ger av Udenäs bekräftas av Nuir, Fenisa, Hamid och Nima som alla fyra tidigare har varit placerade på andra orter i Sverige. Nuir och Fenisa berättar exempelvis att deras familj först kom till en större stad i Sverige där de började bygga upp ett socialt kontaktnät och där det fanns meningsfulla aktiviteter att sysselsätta sig med, inte minst för deras barn som befinner sig i tonåren. Nuir visar bland annat upp filmklipp där deras son deltar i fritidsaktiviteter. Men flytten till Udenäs förändrade allting, menar Nuir och Fenisa. Barnen drogs upp från sitt sammanhang och de tvingades ta farväl av sina vänner. Både deras son och dotter har utvecklat allvarliga psykisk ohälsa som en konsekvens av flytten till

Udenäs. Fenisa hävdar att hon har bett Migrationsverket om hjälp för att deras barn ska komma närmare både skola och sjukhus. Fenisa har dessutom på grund av egen sjukdom, som innebär stora fysiska funktionsnedsättningar, stort behov av bättre kommunikationer och att komma närmare sjukhus. Men ingenting har gjorts från Migrationsverkets sida och mötesplatsens personal kan inte göra något åt situationen heller, hävdar Fenisa. På frågan om vad som skulle kunna förbättras och utvecklas på mötesplatsen för att hjälpa deras familj svarar Nuir att personalen på mötesplatsen kan lyssna, vilket kan hjälpa för stunden, men de kan inte göra något åt de problem som drabbat familjen: "här finns ingenting meningsfullt att göra och kommunikationerna är under all kritik". Intervjun avslutas med att Nuir förtvivlat ber om hjälp för att familjen ska kunna komma därifrån. Nuir betonar att han kan ta vilket arbete som helst, bara situationen för barnen blir bättre.

Nima och Hamid bekräftar att många i målgruppen lider av psykisk ohälsa som ångest och depression. Hamid hävdar att dessa problem är svåra att göra någonting åt i Udenäs jämfört de platser i Sverige där han tidigare har varit placerad. Hamid har två barn, varav en av dem tidigare gick i svensk förskola. Men sedan de kom till Udenäs har detta inte längre varit möjligt eftersom det krävs buss till förskola i Karlsborg. Nima, som också har barn i förskoleåldern, vittnar om detta problem och att det inte finns möjligheter att bekosta dessa resor på egen hand. Barnen får istället leka på mötesplatsen vid träffar för förskolebarn på fredagar. Hamid betonar att han gärna skulle vilja få in sitt barn på förskola igen för när familjen flyttade till Udenäs "försvann allt". Barnet har ingen matlust och har dessutom drabbats av allvarliga psykiska problem, "vi lider med vårt barn just nu", säger Hamid.

Det är emellertid viktigt att understryka att målgruppens negativa bild av Udenäs inte beror på mötesplatsen, dess personal och de aktiviteter som erbjuds. De som intervjuats kommer regelbundet till mötesplatsen på onsdagar och samtliga berättar att den språkträning som erbjuds har varit till stor hjälp. De talar också positivt om aktiviteter som organiserats enstaka gånger som skridskoåkning, hantverkssysslor och CV-skrivande. Men dessa aktiviteter tycks inte svara mot de basala problem som målgruppen upplever och deras deltagande i mötesplatsens verksamhet överskuggas av hur de upplever sin totala livssituation i Udenäs. Azita, som kom till Udenäs förhållandevis nyligen, är den enda av respondenterna som till övervägande del har positiva upplevelser av Udenäs. Hon menar också att mötesplatsen har fungerat när det gäller att få hjälp med praktiska saker, som exempelvis att komma i kontakt med myndigheter och att lära sig svenska. Azita betonar att alla som medverkar i mötesplatsen är engagerade och måna om att möta asylsökandes frågor och behov. Viktigt att understryka är dock att Azita inte har varit placerad på någon annan ort i Sverige. Kanske är det just tidigare erfarenheter, hur länge de asylsökande har varit i Sverige och vilka andra platser de befunnit sig på, som färgar upplevelsen av Udenäs och mötesplatsen.

Aktiviteter inom gruppen

Enligt Saida är det en grupp asylsökande som regelbundet tar sig till mötesplatsen på onsdagar. Även om Saida i detta sammanhang nämner språkcaféet som positivt för de asylsökandes språkutveckling, så beskriver hon dock mötesplatsen som en verksamhet som främst sker inom gruppen. Hon berättar exempelvis att personer med samma ursprung träffas för att umgås för sig och de allra flesta i denna grupp håller kontakten via mobiltelefoner inför varje onsdag för att stämma av att alla kan komma. Dessa träffar med den egna gruppen är viktiga för att hålla hoppet uppe, menar Saida. Vidare menar Saida att de ur målgruppen som kommer från andra länder inte deltar i mötesplatsens verksamhet i samma utsträckning och lika regelbundet som just den gruppen, vilket begränsar kontakterna mellan olika etniska grupper av asylsökande. Nima bekräftar den bild som Saida ger och hävdar även han att det nästan bara är afghaner som kommer till mötesplatsen. Dessutom menar Nima att det överlag

är väldigt få ur målgruppen som kommer till mötesplatsen: "det är bara en handfull personer som kommer, även om personalen verkligen försöker få alla att komma hit." Nima hävdar att det låga deltagandet beror på det egna intresset och ansvaret från målgruppens sida. Saida ger dock en annan förklaring, att det beror på målgruppens problematiska situation i Udenäs i stort och framförallt den psykiska ohälsa som många lider av.

Det som också får mötesplatsen att framstå som en verksamhet som främst sker inom gruppen är att respondenterna vid upprepade tillfällen påtalar behovet av att träffa "svenskar". Saida menar exempelvis att man som asylsökande inte träffar etablerade svenskar utöver de som är ansvariga för eller delaktiga i projektet med mötesplatsen. Nima betonar vikten av att asylsökande lär känna det svenska samhället genom att umgås svenskar, men hävdar samtidigt att detta är oerhört svårt på grund av att Udenäs är så litet. "Ingen pratar med oss här, det är bara folk från projektet som kommer hit när det är språkcafé", menar Nima. Hamid har sedan tidigare positiva erfarenheter av att upprätta kontakter med etablerade svenskar, men han hävdar att det kändes annorlunda när han kom hit och att det kanske inte ens är möjligt att knyta sådana kontakter i Udenäs: "De flesta svenskar som bor här är äldre och dessutom är det väldigt få människor som bor här i Udenäs överhuvudtaget". Hamid hävdar att detta påverkar upplevelsen av Udenäs, att det på just denna plats inte går att lära känna och ta del av det svenska samhället.

Ingen ting händer

Saida har försökt ta initiativ till att skapa meningsfulla aktiviteter för de asylsökande i Udenäs. Bland annat har Saida försökt arrangera tillfällen för kvinnor att träna och motionera. Saida har ordnat med hjälp för barnpassning, identifierat en lämplig lokal, och dessutom blivit utlovad stöd från Support Group, som vid tidpunkten för intervjun i november höll på att starta upp verksamhet i Udenäs. Men trots möten med och löften med Support Group, som engagerat sig i frågan, menar Saida att ingenting har skett; "man blir van vid att folk kommer och pratar, men inget händer". Nima har fått insikt i vad Support Group handlar om och ser detta initiativ som positivt för de asylsökande i Udenäs. Men Nima hävdar att försöken att starta upp Support Group har gått väldigt trögt. "De kom från Support Group och berättade om verksamheten för en tid sedan, men inget har hänt sedan dess".

Saida betonar att det är olyckligt att det tar tid att starta upp aktiviteter och att utomstående inte tycks förstå hur sakta tiden passerar för de asylsökande: "en vecka är en oerhört lång tid för alla här i Udenäs". Det finns fler exempel på situationer där stöd och hjälp av olika slag har utlovats men som av olika anledningar har runnit ut i sanden. Hamid berättar exempelvis att en handläggare från Migrationsverket var i Udenäs och berättade att det skulle vara möjligt att ordna buss till Karlsborg för alla barn som befinner sig i förskoleåldern. Men trots att denna bussning har utlovats menar Hamid att ingenting har skett i frågan på sex månader; "det har bara varit snack". Hamid betonar att mötesplatsens aktivitet för förskolebarn på fredagar därför har varit viktig. Hamid har dessutom genom egna kontakter med Migrationsverket blivit försäkrad hjälp med busskostnader till Karlsborg, "men dom har inte återkommit än, dom har inte berättat hur det går". För Hamid tycks detta ytterligare ha förstärkt upplevelsen av att ingenting händer.

IV TEMATISK ANALYS

Välkomstcenter eller mötesplats?

Som framgått (se s. 5) var en viktig inspiration för pilotprojektet Welcome Center i Stuttgart. I samband med starten av Välkomstcentren i de båda kommunerna var det emellertid inte helt självklart vilken roll och funktion dessa skulle ha – mål eller medel i verksamheten? Skulle projektet främst handla om att utveckla den fysiska platsen som ett informations- och aktivitetscentrum eller att inrätta en arena som knutpunkt för uppbyggnad av en bredare verksamhet? Vad skulle kommunens roll och ansvar vara relativt civilsamhällets? Våra data från intervjuer pekade på att det initialt fanns en oklarhet bland både de ansvariga och målgruppen. Även om projektet hade föregåtts av rad diskussioner och planering internt i de båda kommunerna och tillsammans med VGR så bör det påpekas att en sådan oklarhet i ett pilotprojekt tillhör mer regel än undantag. Det intressanta är det som sker under vägen, vilket är syftet att visa genom denna rapport.

Den fysiska platsens form och karaktär skiljer sig åt mellan de båda kommunerna. I Götene är den belägen i Centrumhuset, det vill säga i kommunhuset i anslutning till torget i ortens centrum. Besökaren möter i entrén en stor öppen yta, som också inrymmer café/lunchrestaurang. Direkt till vänster ligger biblioteket, som också fungerar som Medborgarkontor för alla Götenebor. I samma reception finns Välkomstcentret med en heltidsanställd kulturtolk (arabisktalande). Välkomstcentret blir i hög grad synonymt med Medborgarkontoret. I det lilla samhället Udenäs är Välkomstcentret beläget i Hembygdsföreningens lokal, Byahuset (ett f.d. Missionshus) medan i Karlsborg finns centret i en konferenslokal i närheten av Karlsborgs fästning. Båda dessa lokaler ligger ganska avskilda från stråk och byggnader där flertalet boende cirkulerar under dagtid. I Götene fanns de byggnadsmässiga förutsättningarna att förlägga Välkomstcentret till en central och naturlig arena där många Götenebor dagligen rör sig, medan motsatsen alltså gällde i Udenäs/Karlsborg. Den fysiska platsens placering har betydelse för vilka som naturligt besöker centret. I Götene finns den i direkt anslutning till den vardagliga samhällsservicen för alla i kommunen, medan i Udenäs/Karlsborg är det i huvudsak målgruppen asylsökande respektive nyanlända samt projektansvariga och volontärer etc. som besöker platsen. Vad som ur målgruppens perspektiv är än viktigare är att centret i Götene är bemannat varje dag under dagtid medan det i Udenäs/Karlsborg enbart gäller ett par timmar under en dag i veckan. I Götene blir centret en kontaktpunkt, en sluss till olika typer av verksamheter på skilda platser – i hög grad drivna av nyanlända Götenebor. I Udenäs/ Karlsborg är den operationella verksamheten i hög grad knuten till centret som byggnad.

Målgruppen i Udenäs utgörs i huvudsak av asylsökande medan i Karlsborg består den huvudsakligen av nyanlända (huvudsakligen från Afghanistan), som alltså har temporärt eller permanent uppehållstillstånd, i eget boende. Det har också betydelse för förutsättningarna att skapa delaktighet och involvering i aktiviteter. I Udenäs har det varit lättare att nå målgruppen eftersom de är inskrivna i Migrationsverkets mottagningssystem och bor i deras lägenheter. Å andra sidan finns mycket oro och trauma i gruppen, lång väntan på besked som passiverar och skapar uppgivenhet och hög rörlighet i gruppen. I Karlsborg har centrets öppettid och aktiviteter legat kl. 17-19 men utbildning och arbete, ofta på en ort utanför Karlsborg, t.ex. i Hjo eller Skövde, har inneburit svårigheter för vissa nyanlända att delta.

Sammanfattningsvis betyder ovanstående att både den fysiska platsens belägenhet, bemanning och utformning får betydelse för vilken funktion och roll den får. I Götene blir den en hub, en mötesplats som medel för samordning och kanalisering, medan i

Udenäs/Karlsborg ett center där verksamhet utvecklas och arrangeras för målgruppen. Som fortsättningsvis kommer framgå i vår analys betyder detta också att det är mindre relevant i Götene att benämnda verksamheten i termer av Välkomstcenter, men däremot fungerar Medborgarkontoret som en mötesplats, i betydelsen att både etablerade och nya Götenebor möts och på samma plats kan få information utifrån skilda behov. I officiella dokument från Götene talas också om att pilotprojektet syftar till att skapa möteplatser (i plural) och att aktiviteter genomförs på *olika* mötesplatser. Dessa aktiviteter, som utgör den operationella verksamheten, är huvudsakligen knuten till det som kan beskrivas som "kommunens förlängda arm", Support Group – som alltså under projekttiden är mycket nära knuten till kommunen men samtidigt under resans gång blivit en oberoende förening (se s. 8f och 12). I Udenäs/Karlsborg bedrivs verksamheten mer som ett Välkomstcenter i betydelsen informations- och aktivitetscenter, men samtidigt finns ett annat problem som påtalas av flera berörda: den verksamheten öppnades ett par år försent. Under 2015-2016 var behovet stort och då hade det varit mer relevant att benämna den som Välkomstcenter – även om det fortfarande kommer några nytillkomna asylsökande och nyanlända till kommunen. I denna rapport benämner vi fortsättningsvis verksamheten som "mötesplatsen". Det är också den benämningen som anges i samverkansavtalet med kommunerna. Syftet är att "testa lokalt anpassade modeller för mötesplatser i Götene och Karlsborg". Mötesplatsen är därmed en beteckning för en verksamhet som genom olika typer av aktiviteter och annan verksamhet ska främja inkludering i samhälls- och arbetsliv.

Organisation och ledning

I oktober 2015 beslöt kommunfullmäktige i Karlsborg att huvudansvaret för kommunens mottagande av nyanlända invandrare skulle flyttas från socialnämnden till kommunstyrelsen, och kommunstyrelsen beslöt att tillsätta en tjänst som integrationssamordnare med placering inom kommunledningsförvaltningen. I Götene tillsattes en motsvarande tjänst 2015, benämnd integrationsstrateg. Den tjänsten är också knuten till kommunledningen med kommunchefen som högste chef. I båda fallen finns alltså en liknande organisering men är det någon skillnad på att vara integrationssamordnare och integrationsstrateg? Vi har som forskare inte djupdykt i anställningsbeskrivningar och jämfört skillnader i just deras roller, och syftet här är att mer principiellt analysera aspekter som rör organisation och ledning.

Frågor om mottagande av asylsökande och nyanlända kräver ett tvärsektorielt arbete, både internt och externt. Det ställer stora krav på att både beakta önskemål och behov på individuell nivå men också nära kopplingar på institutionell nivå i form av myndigheter och organisationer samt på samhällelig nivå i form av juridisk och politisk kompetens och kontakter. En samordnares uppgift *kan vara* att internt se till att olika förvaltningar/enheter är informerade och samverkar. I Karlsborg har integrationshandläggare vid socialförvaltningen respektive barn och utbildningsförvaltningen ingått i styrgruppen, vilket kan ses som ett led i en strävan efter samordning. I Götene har styrgruppen enbart bestått av integrationsstrategen och chefen för medborgarkontoret samt en kommunikatör. Enligt vår tolkning har strategen främst drivit strategiska frågor och i verksamheten haft mindre fokus på samordning internt i kommunen. En tillfällighet – och/eller möjligen icke-slumpmässig faktor – är att integrationssamordnaren i Karlsborg har sina yrkesmässiga rötter inom den sociala sektorn, medan integrationsstrategen i Götene har sina rötter inom näringslivet. Något grovt generaliserat kan hävdas att personer inom socialtjänsten har sitt fokus på individ och omsorg medan personer med huvudsaklig erfarenhet av närings- och arbetsliv tenderar att ha fokus på arbetsmarknad och samhälle. Poängen här är inte att värdera utan mer att uppmärksamma att roll och funktion när gäller organisation och ledning också får konsekvenser för det operationella arbetet. Detta kan tyckas vara en självklarhet men i det här pilotprojektet visar

det sig att så inte är fallet. Tvärsektoriellt arbetssätt kan ses som en organisatorisk fråga, men en större utmaning är att närma sig frågor om integration och inkludering utifrån ett intersektionellt *perspektiv*. Det betyder att förstå och hantera utmaningar utifrån både kön och etnicitet, individ och samhälle, kultur och socioekonomisk ställning etc.

I Götene har två nyanlända och en kulturtolk varit projektanställda och utgjort en viktig resurs i arbetet, medan i Karlsborg har enbart en person haft en liknande tjänst som integrationsassistent. Att dessa personer funnits med i projektets arbetsgrupp har av alla berörda framhållits som en väldigt viktig resurs (se vidare kommentar s. 29). Det bör dock noteras att kulturella skillnader och språkliga hinder ibland innebär att missuppfattningar komplicerar arbetsprocesser och rollfunktioner. Kort projekttid och höga ambitioner samt krav på konkreta insatser och resultat kan orsaka frustration och skapa grus i maskineriet. Det har vi också sett exempel på i pilotprojektet.

Kommunens roll i fråga om ledning under projekttiden kan variera, vilket också exemplet Götene och Karlsborg visar. Som framgått ovan har den operationella verksamheten i Götene i huvudsak varit knuten till Support Groups arbete. I den föreningens arbete har de två i kommunen projektanställda integrationsassistenter varit mycket aktiva (varav en är ordförande i styrelsen). Dessutom ingår projektledaren för språkvän i styrelsen och han har haft en central roll i hela pilotprojektets verksamhet. Här har alltså under projekttiden funnits en mycket nära och stark koppling mellan kommunen och Support Group. Projektledaren för språkvän och integrationsstrategen var mycket engagerade i integrationsarbetet redan 2014 vid främst den stora anläggningen i Lundsbrun (se s. 8f). I Karlsborg byggdes däremot upp en helt ny organisation och ledning. Även om projektledning här gjort stora ansträngningar för att driva verksamheten har deras förutsättningar när det gäller organisation och ledning varit radikalt annorlunda. I Götene fanns en plattform för uppbyggnad, vilket inte var fallet i Karlsborg (se s. 8f).

Samverkan kommun – föreningsliv

En fördjupad samverkan mellan kommun och föreningsliv kan tyckas vara ett relativt okomplicerat utvecklingsprojekt men pilotprojektet visar att så inte är fallet. Å ena sidan stöder kommunerna redan föreningarna med olika typer av bidrag och det finns föreningskonsulenter m.fl. som kan fungera som en länk mellan kommunen och föreningarna. I föreningarna finns många ideella krafter med stort engagemang, i flera fall personer som engagerat sig under senare år för att stödja asylsökande och nyanlända. Å andra sidan finns en tveksamhet bland vissa deltagare från föreningslivet, inte minst om huruvida pilotprojektet är av temporär karaktär eller har långsiktig bäring. Redan i intervjuer under hösten 2017 förutspådde en av de intervjuade i Karlsborg att mötesplatsen skulle bli kortvarig – vilket alltså blev fallet.

Vår bild är att Karlsborgs kommun har ett svagt utarbetat samarbete med civilsamhället om integrationsfrågor. Istället har sedan länge parallella system existerat där kommunen har sitt arbete och civilsamhället har sina egna olika strukturer. När mötesplatsen skapades uppfattades det först hos vissa som ett sätt att styra och skapa ett normerande system för alla andra verksamheter i civilsamhället. Samtidigt var behovet av stöd från civilsamhället så pass stort att flera insåg att det inte skulle fungera utan ett nära samarbete mellan civilsamhälle och kommun. Ex Corde hade drivit frågan (se s. 10) och när kommunen bestämde sig för att delta i pilotprojektet togs många kontakter med föreningslivet av projektledaren. Muntliga överenskommelser gjordes och alla tycktes vara överens. Ett Integrationsråd skapades med god representation från föreningslivet, och med kontinuerliga möten en gång/månad. Men under projekttiden har kvarstått viss tveksamhet om både kommunens intresse av

långsiktighet och former för samarbetet. Vid kommunens mötesplatser har volontärer i viss utsträckning deltagit men (generellt sett) snarare som enskilda än representanter för respektive föreningar.

I Götene har det huvudsakliga samarbetet med föreningslivet varit knutet till Support Group. Vår tolkning är att begränsad tid och resurser samt det faktum att flera av de anställda i projektet är knutna till kommunen och Support Group har inneburit att behovet av samverkan med övriga föreningar har blivit något underordnat. Det centrala har varit att skapa aktiviteter som dels svarar emot målgruppens uttalade behov och önskemål, dels kan involvera vissa av dem som ledare. När behov har uppstått har Support Group dock vänt sig till exempelvis Svenska kyrkan, som upplåtit sitt församlingshem gratis under våren 2018 och även tillsammans med dem arrangerat vissa aktiviteter. Kommunen har även i egen regi framgångsrikt drivit vissa verksamheter, baserade på externa projektmedel, exempelvis After School Club. Detta delprojekt har genomförts varje tisdag kl 16.30-19 under ett års tid. Ca 15 personer i åldern 18-45 år från målgruppen har deltagit vid respektive träff. Verksamheten har förutsatt deltagande av volontärer men också varit ett tidskrävande uppdrag för ansvarig ledare ifråga om planering och efterarbete, skapandet av goda relationer och värnandet om volontärerna. Den verksamheten har under projektåret utgjort en viktig kanal för information för kommunen, både in och ut.⁷ Svenska Kyrkan har lagt ned sin läxhjälp (på grund av få deltagare) och några volontärer har istället engagerat sig i After School Club. Projektet har drivits inom ramen för kommunens aktiviteter med hjälp av externa projektmedel, men de vill nu att Support Group ska ta över denna verksamhet. Kommunen har dock avslagit en ansökan om ekonomiska medel för att långsiktigt kunna bedriva och leda verksamheten. Mot bakgrund av den starka vikt av språklig kompetensutveckling – som såväl näringslivsföreträdare som kommunansvariga betonar – så kan det uppfattas som motsägelsefullt. Vår tolkning är att beslutet kan förklaras av att man förväntar sig att ideella krafter istället ska tillgodose de behoven.

Föreningslivet kan utgöra en central länk för ingång i samhällslivet för asylsökande och nyanlända – men inte per automatik. Nyanlända från tre olika länder i Götene tog initiativ till genomförandet av en fotbollscup i mars 2018 vilken blev en stor framgång. En fotbollsmässigt aktiv, erfaren nyanländ fick en central roll för bland annat organisering och genomförande av matcherna, och samarbete med en fotbollsförening bidrog också till att cupen praktiskt kunde genomföras. Även volontärer utanför idrottsföreningen bistod och professionella domare ställde upp. Detta kan ses som ett initiativ att bredda samarbetet med inte minst idrottsföreningar i kommunen. Blir det en fortsättning? Det finns önskemål att Support Group ska bistå som en bro till nyanländas föräldrar och barn som deltar i fotbollen. En intervju med en ansvarig i idrottsklubben visar dock att det är mycket svårt att få ledare att ställa upp utöver det man redan är engagerade i ("Almanackan styr och det finns inte plats för annat"). Dessutom sker ofta en utslagning i 15-17-årsåldern när tävlingsinriktningen blir mer uttalad, och respondenten konstaterar att "Vi har haft formuleringen 'fotboll för alla' i vår värdegrund men det måste vi ta bort för det kan vi inte leva upp till".⁸ Ett alternativ för en ung

⁷ Totalt har ca 65 asylsökande och nyanlända deltagit (vara 12 asylsökande, som alltså inte får delta i SFI-undervisning) och ca 10 volontärer. Det pedagogiska upplägget har varit att utgå från någon artikel (t.ex. i en tidning), någon läser texten före och med deltagarna och de reflekterar över varje stycke och skriver upp nya ord på tavlan. De som blir stressade av att sitta i grupp (främst gy-elever) kan få mer individuell hjälp genom god tillgång till volontärer. Bibliotekets resurser och lokaler används, med tillgång till datorer, litteratur etc.

⁸ Det kan noteras att Svenska Fotbollsforbundet fått medel under tre år från Arvsfonden (febr. 2018) för satsning på värdegrundsarbete med fokus på jämställdhet, integration och demokratifrågor ("Alla är olika – olika är bra"). Särskilt fokuseras på att få fler flickor med utländsk bakgrund att börja spela fotboll. <https://www.svenskfotboll.se/svff/alla-olika/>

idrottsintresserad person är att delta i två kyrkors ekumeniska verksamhet riktad mot unga, PRISMA,⁹ som också erbjuder vissa idrottsaktiviteter.

En aktiv i föreningssammanhang uttrycker följande: "Önskar att kommunen skulle förstå allt det kommuner får tillbaka genom föreningarnas arbete, de borde tänka lite mer långsiktigt..." Intrycket från flera olika intervjuer i de båda kommunerna pekar på att så länge enskilda och föreningar ställer upp ideellt fortsätter arbetet. Samtidigt ger alla intervjuade – direkt eller indirekt – uttryck för att om det volontära arbetet *inte* fungerade skulle stora problem uppstå.

Länken till arbetslivet

Som framgått är de lokala förutsättningarna väldigt olika i Götene respektive Karlsborg när det gäller kopplingen till näringsliv och arbetsliv. Det gäller både näringslivsstrukturen i kommunerna, kommunernas organisation, de kommunanställdas bakgrund och funktion, målgruppens bakgrund liksom vad som prioriterats inom ramen för projektet. I båda kommunerna finns dock en tydlig inriktning att dels vilja behålla de nyanlända, dels att minska försörjningsstöd och istället kunna integreras i kommunens arbetsliv.

Götene kommun inrymmer en rad olika medelstora och små företag (företag främst inom livsmedelssektorn), medan Karlsborg domineras av Försvarsmakten och en del småföretag. I Götene finns en aktiv näringslivsförening med 120 medlemmar. Näringslivschefen ingår i kommunens organisation, medan KUB i Karlsborg, som inrymmer Näringslivs- och Arbetsmarknadsenheten (AME), har varit löst kopplad till kommunens organisation (se vidare s. 11). Integrationssamordnaren i Götene har tidigare under en sexårsperiod varit ordförande i kommunens näringslivsförening och är rekryterad av kommunen för att utveckla kopplingen till samhälls- och arbetslivet. I Karlsborg har uppdraget varit mer komplext genom att en stor grupp utgjorts av asylsökande i Udenäs och huvudsakligen nyanlända i Karlsborg. Här har fokus riktats mer på omsorg och erbjudande av information och aktiviteter som kan främja ingång i det vardagliga samhällslivet mer generellt. Även om tanken var att näringslivschefen och chef för AME aktivt skulle delta i projektets ledning så har inte så blivit fallet.

Även den projektanställda för delprojektet Språkvän i Götene har rik erfarenhet av att arbeta med projekt kopplade till arbetslivet och är också ansvarig för delprojektet "Bonde söker personal". Det senare innebär ett samarbete med Arbetsförmedlingen (AF) och ca 20 personer, som uttryckt intresse för den gröna sektorn, har rekryterats som deltagare via AF. Man har prioriterat de som har körkort och grundläggande språkförmåga och för deltagarna har deltagandet ingått som en del i den så kallade etableringen. Innehållet har bestått av odlingskurs tillsammans med Hushållningssällskapet, studiebesök på en del lantbruk (presumtiva arbetsplatser), att testa odling för försäljning mm. Kompetenstorget (se s. 12) är ett annat exempel på hur länken till arbetslivet successivt utvecklats över tid i ett allt närmare samarbete med AF. Andra exempel, på hur målgruppens önskemål och behov tillgodosetts, är två genomförda kurser i förberedande körkortsteori samt datakurs, vilket också kan utgöra viktiga länkar till erbjudande av arbete.

En stor utmaning och viktig resurs för kommunerna är utrikesfödda kvinnor som i praktiken utgör en viktig arbetskraftsresurs. Sverige befinner sig delvis i en motsvarande situation som på 1960-talet. Fram tills dess var många kvinnor hemarbetande men under 1960-talet rekryterades många kvinnor för att lösa arbetskraftsbristen. En enorm utbildningssatsning gjordes och daghem massproducerades under en 10-årsperiod för att också lösa barnomsorgen. Inom flera kvinnodominerade yrken är bristen idag stor på

⁹ Prisma är en del av Ekumeniakyrkans och Korskyrkans verksamhet. Se vidare <http://www.prismagotene.se/>

arbetskraft och allt tyder på att den kommer bli än större. I Götene har stora satsningar gjorts för att skapa extratjänster som en möjlighet för kvinnor att bli delaktiga i arbetslivet. En kvinnogrupp startade redan under våren 2017 och blev en del av Support Group. Fester har anordnats med många deltagare och matlagningskurs ska genomföras genom tillgång till Svenska Kyrkans kök i församlingshemmet. Syftet har varit att ge deltagarna mer kunskap om matlagning, som en plattform för att komma ut i arbetslivet. Studiebesök har genomförts i Göteborg med fokus på textil verksamhet vilket lett till önskemål om sykurs, broderi och stickning samt re-design av textilier. Även detta har setts som en insats för att stimulera möjligheten att komma ut i arbetslivet. En framgångsfaktor är att denna verksamhet letts av kvinnliga nyanlända (vilka också ingått i pilotprojektets ledning som integrationsassistenter).

Det som beskrivits ovan står i bjar kontrast till situationen i Karlsborgs kommun, där svårigheterna varit uppenbara att nå och engagera kvinnor. Det finns ingen enskild eller enkel förklaring till detta. Vår tolkning är dock att *en* central faktor är knuten till idén om Support Group och att personer inom målgruppen själva har både fungerat som ambassadörer och ledare i skilda verksamheter.

Samverkan med myndigheter

Som framgått ovan har det funnits brister – och stora utvecklingsmöjligheter – i det interna samarbetet inom kommunen men också med ideella föreningar. Det gäller i ännu högre samverkan med myndigheter. När pilotprojektet startade förutsatte ansvariga inom VGR och de båda kommunerna att en sådan samverkan skulle utgöra en väsentlig del i verksamheten under projektiden, ”det är precis detta vi behöver, att få ett samarbete med myndigheter och flera aktörer”. Eftersom vare sig Migrationsverket, Försäkringskassan, Skatteverket eller Arbetsförmedlingen finns i de båda kommunerna var det viktigt att säkerställa samverkan. Inga samarbetsavtal tecknades dock utan det förutsattes kunna lösas efterhand, men svårigheter att få till stånd detta visade sig tidigt under projektiden. Exempel på konstruktivt samarbete i Götene har ovan beskrivits när det gäller AF, men inte heller det var självklart inledningsvis utan har utvecklats efterhand.

I Udenäs, där Migrationsverket (MiV) har ansvaret för de asylboende, blev överenskommelsen att Migrationsverket (från Mariestad) skulle vara på plats en gång i månaden under hösten 2017. Projektledaren uppger dock att besöken ”var kantade av missförstånd och uteblivna besök trots överenskommelser”. Efter årsskiftet upphörde besöken helt på grund av MiV:s prioriteringar av andra anläggningsboenden. De flesta frågorna från de asylsökande i Udenäs rörde MiV. Projektledningen hade svårt att få återkoppling på förfrågningar och fick ägna mycket tid att få svar. Bristerna i kontakten med MiV ledde också till misstro bland de asylsökande gentemot projektledningen. Försäkringskassan och Skatteverket meddelade Karlsborgs kommun redan före projektstarten att de inte skulle kunna vara på plats. Kontakter har tagits med Arbetsförmedlingen men AF har inte ansett sig kunna prioritera någon medverkan i Karlsborg – förutom medverkan angående AF:s satsning på ’Jobskills’ vid ett tillfälle på de båda mötesplatserna.

I Götene har som framgått ovan ett samarbete utvecklats över tid med AF i olika avseenden (se s. 9, 12f). Skatteverket och Försäkringskassan har erbjudit vissa mindre insatser, men projektansvariga påpekar att nyanlända inte uttryckt behov av besök eller närvaro med sådan anknytning, varför inte heller överenskommelser om medverkan ställts till dessa myndigheter under projektiden.

Vi kan konstatera att behovet av samverkan med myndigheter varierar beroende på målgruppen. Asylsökande och nyanlända befinner sig i skilda situationer och har olika behov och önskemål. I Karlsborgs kommun har behovet varit stort av nära kontakt med MiV, däremot

inte under projekttiden i Götene. Men i båda kommunerna ges uttryck för besvikelser hos flera intervjuade att MiV dels enbart ordnat så att de asylsökande har någonstans att bo, "för dom är det förvaring som gäller". Dessutom riktas kritik mot att asylsökande flyttats utan hänsyn till individers situation eller önskemål. Berördas erfarenheter pekar på att stora brister har funnits och finns i kommunikationen mellan MiV och kommunerna.

Det finns också olika förväntningar hos projektledarna – är det önskvärt att myndigheterna ska vara på plats och medverka vid regelbundna tider eller ska samarbetet vara mer tidsmässigt flexibelt och behovsstyrt? En representant inom kommunledningen i en av kommunerna pekar på att frågan om samverkan med myndigheter inte går att styra: "De idéer vi skissade på från början går inte genomföra på det sätt som var tänkt. Varken vi eller VGR sitter på mandatet att få in andra aktörer – vi kan bara önska och vädja". Det finns ett spänningsfält mellan Länsstyrelsens ansvarsområde och Regionens. Den förra är myndighetsutövare, statens förlängda arm och har uppföljningsansvar, medan Regionen har ett utvecklingsuppdrag. Samarbetet mellan den statliga och kommunala sektorn är en komplex fråga, vilket inte är specifikt för detta pilotprojekt. Tvärtom. Det är en huvudfråga i Mottagandeutredningens förslag (SOU 2018:22) att tydliggöra roller och ansvar när det gäller mottagande av de asylsökande och hur de som beviljas uppehållstillstånd på ett bättre sätt ska få en väl fungerande väg in i samhället.

Kulturmöte och kulturkrockar

I båda kommunerna har nyanlända ingått i projektledningen och samstämmiga röster uttrycker att det varit oerhört centralt av flera skäl i och för projektet. Dessa personer har dock haft lite olika roller i de båda kommunerna. I Götene har samtliga tre varit mer eller mindre engagerade i Support Groups olika aktiviteter. De har fungerat som en aktiv länk och ambassadörer i kommunens integrationsarbete men också som ledare för olika aktiviteter. I Karlsborg har integrationsassistenten ("serviceassistent/medskapande projektledare") ingått i arbetsgruppen och haft en central roll då mötesplatsen varit öppen, inte minst som tolk språkligt och kulturellt. Ytterligare en nyanländ har vid behov medverkat inom ramen för sin extratjänst i kommunen men har inte specifikt varit knuten till projektet.

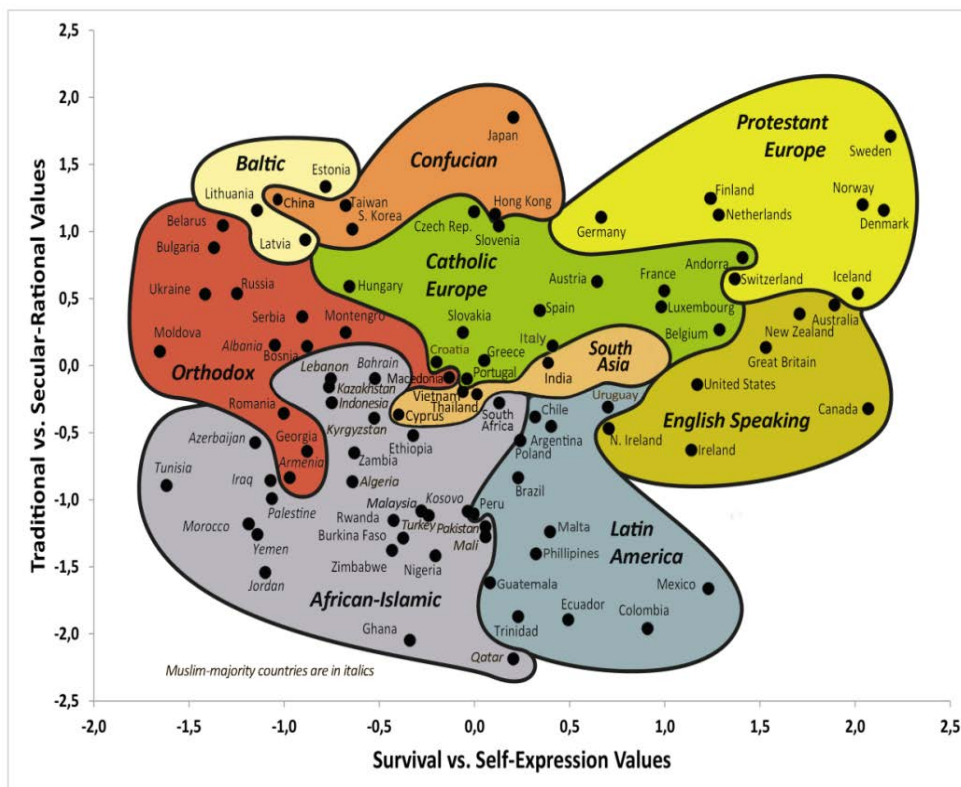
Intervjuer i både Götene och Karlsborg vittnar om många positiva kulturmöten men också kulturkrockar. Exempel på de senare finns beskrivna i en rad böcker och andra sammanhang. Det som dock kan konstateras är att kulturkrockar inte enbart gäller möten och relationer mellan etablerade, svenskfödda personer och asylsökande/nyanlända. Det har också i pilotprojektet funnits situationer som varit svåra att hantera för de ansvariga på grund av spänningar mellan olika grupper bland asylsökande och nyanlända. Här har ansvariga vid vissa tillfällen fått "sätta ned foten" och vara tydliga med vad som är förhandlingsbart och inte förhandlingsbart.

I fotbollscupen i Götene deltog ca 60 unga spelare – dock nästan samtliga nyanlända. Den blev enligt de medverkande en stor framgång. Var syftet att skapa en aktivitet som skulle fånga upp fler unga i målgruppen eller att inkludera nya Götenebor i kommunen? Vilken typ av kulturmöten skapas? Ett problem i sammanhanget har varit att det finns somaliska, afghanska, syrianska lag och de är inte organiserade utifrån ålder utan etnicitet. En ganska trivial fråga, kan det tyckas, men inte oväsentlig när man ska främja insatser för att skapa kulturmöten i vid mening. Intervjuade ungdomar i målgruppen efterlyser fler möjligheter till kulturmöten med svenskfödda unga.

Kommunernas företrädare vittnar om att de fått hantera många situationer som varit både svåra och minst sagt utmanande men också väldigt lärorika. Det som för vissa betraktas som normalt och självklart är inte alltid självklart för andra. När projektledningen exempelvis

inbjöd till en informationskväll om föreningar, ställde några frågan: "vad är en förening?" För mer än hundra år sedan i Sverige utvecklades och fungerade föreningslivet som "demokratis plantskola". Betydelsen av ideella organisationer och föreningsliv kan inte överskattas – men är inte självklar i alla kulturer. "Om inte kommunen betalar så kan väl vi fixa det" tyckte några när ett förslag strandade på att finansiering saknades för ett föreslaget kommunalt projekt. Det svenska samhällets organisering och förvaltningsetik kan innebära utmaningar för nytillkomna från andra kulturer. I båda kommunerna har samhällsorienterande information erbjudits via volontärer, studieförbund och kommunen för att de nytillkomna lättare ska kunna orientera sig i samhället.

Enligt World Value Survey tillhör Sverige en av de mest extrema länderna i världen när det gäller värderingar. Sverige som land präglas av en stark sekularisering i motsats till mer traditionella värderingar. Här betonas självförverkligande/självförtroende och individens rätt till utveckling.¹⁰ Historikern Lars Trädgårdh (professor vid Ersta Sköndal) beskriver Sverige som "landet annorlunda" – en stark individualism förenad med stark social tillit till samhälle och stat. Det senare innebär bland annat att vara arbetsam och skötsam, att följa lagar och regler. Alla förväntas arbeta och bidra till samhället.



Figur 5. Cultural map 2010-2014

Många asylsökande och nyanlända kommer från kulturer som präglas av värderingar som står i stark kontrast till de som är allmänt förekommande i Sverige. Religionens betydelse är självklar

¹⁰ Traditionella värderingar betonar vikten av religion och traditionella värderingar knutna till familj samt betoning av auktoritet – vilket står i motsats till mer sekulära värderingar. Överlevnadsvärderingar betonar ekonomi och personlig, fysisk säkerhet samt mindre betoning av tillit och tolerans. 'Self-expression values' inrymmer positiva attityder till miljöskydd, invandring och jämställdhet samt delaktighet i ekonomiskt och politiskt beslutsfattande. Se vidare: <http://www.worldvaluessurvey.org/WVSContents.jsp>

och en viktig del av vardagsliv och samhällsliv, patriarkaliska strukturer präglar familj och samhälle etc. I den bästa av världar kan intressanta kulturmöten uppstå men också motsatsen om inte en interkulturell dialog är grunden i kommunikationen och i dessa möten. Intressant i det här sammanhanget är Support Groups samarbete med Svenska kyrkan i Götene.

Under projekttidens senare del har Support Group i Götene utvecklat ett mycket nära samarbete med Svenska kyrkan. Man har fått ”draghjälp” genom det samarbetet på flera olika sätt. Support Group får låna Församlingshemmet gratis av Svenska kyrkan, som stöder verksamheten ekonomiskt i vissa sammanhang och ofta ställer upp med volontärer. Tillgång till köket i församlingshemmet har inneburit en planerad satsning på matlagning för kvinnor, vilket syftar till att skapa en grund för kvinnor att komma ut i arbetslivet. Ordförande i Support Group är muslim liksom flera andra i gruppen men de samarbetar aktivt med kristna i Svenska kyrkan. Det kan verka överraskande för de som inte har kunskap om islam utan främst är präglade av massmediabilden (dvs. Islam = IS och ett hot mot svenska värderingar). Fastemånaden Ramadan avslutades med en stor fest som hölls i Svenska kyrkans församlingshem. 40 män, 60 kvinnor och 35 barn deltog, varav en del var etablerade Götenebor som arbetat volontärt. Kvinnogruppen inom Support Group har arrangerat fester i församlingshemmet med många deltagare. En förklaring till konstruktiv dialog och nämnda samarbete är att likheterna är större än skillnaderna. Samarbetet är ett exempel på motsatsen till den bild som i hög grad förmedlas via media: religion och kultur som ett problem och hot – eller alternativt som en icke-fråga.¹¹ En forskningsöversikt av 30 internationella, vetenskapliga studier pekar på brist på kunskap om kultur och religion i utbildning, frivilliga organisationer och yrkesprofession inom socialt arbete – ett problem som tenderar att leda till rädsla och osäkerhet.¹²

¹¹ <http://www.do.se/om-diskriminering/publikationer/representationer-stereotyper-och-nyhetsvardering/>

¹² Nylander, A. & Abassi, S. (2015). *Möjligheter och utmaningar i det sociala arbetet med muslimska klienter: En forskningsöversikt* (kandidatuppsats). Högskolan i Jönköping.

V UTMANINGAR

Mötesplatsens form och funktion

Tanken om mötesplatser med fokus på asylsökande och nyanlända är inte ny. Som framgått inledningsvis i rapporten var upprinnelsen till VGR:s satsning i hög grad ett besök vid ett Välkomstcenter i Stuttgart. Den verksamheten var inriktad mot asylsökande – vilket för övrigt även var en ursprunglig tanke i VGR:s pilotprojekt – men den kom sedan i pilotprojektet att inkludera även nyanlända. Enligt våra informanter kan dock verksamheten i Stuttgart inte ses som mönsterbildande för pilotprojektet, eftersom det saknades samarbete med myndigheter och näringsliv liksom med volontärer. Syftet var att verksamheten skulle fungera som ett ankomstcenter, ett stödjande center under det första halvåret i Stuttgart. Bland annat erbjuds de asylsökande (liksom vissa andra låginkomsttagare) bonuskort till en rad aktiviteter (kultur, transporter mm) men också stöd ifråga om boende.

Liknande verksamhet för nyanlända har stötts av den svenska regeringen sedan 2015. Under perioden 2015-2016 har nio orter (bl a Alingsås) ingått i ett projekt där lokala servicekontor ska förenkla nyanländas kontakt med myndigheter och öka effektiviteten för involverade myndigheter. Förutsättningar för deltagande har varit att det finns ett lokalt servicekontor liksom att AF och MiV har verksamhet på orten. Dessutom har krävts att kommunen ifråga visat ett aktivt engagemang för etableringen. Syftet har varit att ”utveckla en mötesplats för individanpassad service och information från myndigheterna till nyanlända utifrån deras servicebehov för att de snabbare skulle nå etablering i form av arbete, studier eller annan aktivitet”.¹³ Försäkringskassan har haft ansvaret för uppdraget och samordning med andra myndigheter (AF, MiV, Skatteverket och Pensionsmyndigheten). Projektet har förlängts till och med 31/12 2018 och ska redovisas till Arbetsmarknadsdepartementet den 28/2 2019. Regeringen konstaterar att verksamheten har varit kostnadseffektiv genom att kontakter med myndigheter har minskat till fyra timmar istället för 3-4 veckor tidigare (dvs. underrättelse om beslut hos Migrationsverket, anmälan om flytt till Sverige på servicekontoret, inskrivningssamtal hos Arbetsförmedlingen och eventuell ansökan om ekonomiskt bistånd/glappet hos kommunen).

Det vi sammanfattningsvis kan konstatera är att åtminstone tre olika potentiella modeller av mötesplatser kan urskiljas:

1. Ett *servicekontor*, som drivs av (eller med stark koppling till) statliga myndigheter, som riktar sig till personer vilka helt nyligen kommit från tredje-land-områden (asylsökande) och/eller nyanlända som fått uppehållstillstånd. För den förstnämnda gruppen handlar det främst om att underlätta kontakter med myndigheter. I det senare fallet huvudsakligen en verksamhet som är inriktad mot att (kostnads)effektivt ge nytillkomna information om förutsättningar och krav för etablering i form av studier, arbetsliv etc. Syftet är

¹³ <https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2017/06/forlangning-av-uppdrag-om-forenklade-och-mer-effektiva-processer-for-nyanlanda/> samt en utvärdering från 2017: <https://skl.se/integrationsocialomsorg/asylochflyktningmottagandeintegration/samverkan/projektetmotesplatseroc-hinformation/utvarderingar.9472.html>

huvudsakligen att minska så kallade ledtider och därmed också minska behov av försörjningsstöd. Detta baseras på myndighetsgemensam handläggning och bedömning.

2. Ett *informations- och aktivitetscenter* där asylsökande och nyanlända erbjuds möjlighet att delta i aktiviteter någon dag i veckan. Här ges information av myndigheter, språkstöd och samhällsinformation via studieförbund, föreningar eller volontärer. Via centret ordnas sociala aktiviteter för målgruppen, t ex utflykter, fester. Verksamheten är knuten till en fysisk plats där flertalet aktiviteter genomförs.
3. Ett center i form av en *nod*, en knutpunkt i ett nätverk i syfte att samordna och koordinera en rad aktiviteter som sker i olika typer av verksamheter inom kommunen. Noden både tar emot och sänder ut information, det vill säga arbetsgången är i hög grad dubbelriktad. Den fungerar både som centrum och förgrening i ett nätverk.¹⁴ Vad innehållet i förgreningarna innebär kan variera men det är noden som motorn i nätverket.

Vår tolkning är att mötesplatsen i Karlsborg/Udenäs i hög grad svarar mot modell 2. Aktiviteter arrangeras och riktas här *till* målgruppen. Dessa aktiviteter har baserats på dialog och önskemål från målgruppen, men genomförandet organiseras som en form av utvidgad social samhällsservice. Mötesplatsen i Götene svarar mer mot modell 3. Även om det finns en fysisk plats i anslutning till medborgarkontoret så är det symptomatiskt att man där i vissa sammanhang talar om *mötesplatser* i plural. Huvuddelen av aktiviteterna är inte förlagda vid kommunens medborgarkontor utan på olika fysiska platser. Här baseras aktiviteterna i högre grad på samverkan *med* målgruppen. Däremot har det framgått i avsnitt IV att de unga i målgruppen hitintills i hög grad varit exkluderade. Det gäller också i ganska stor utsträckning föreningslivet och arbetet har varit starkt knutet till Support Group, numera en oberoende förening men ändå med mycket nära koppling till kommunen.

Sammanfattningsvis har det också i följeforskningen blivit tydligt att det finns en mer grundläggande fråga som har betydelse för visioner och ambitioner att driva organiserandet av en mötesplats för att stödja målgruppen: vad är huvudsak och bisak i målet med verksamheten?

- Servicekontor för kostnadseffektivitet: att minska försörjningsstöd och förkorta processen in i studier och arbetslivet (minska ledtider)
- Forum för målgruppen att få kontakt med kommunen och/eller statliga myndigheter. Ett medborgarkontor för information och förmedling om hur målgruppen kan gå vidare för att få önskvärda kontakter
- En form av dagcenter för att främja sociala kontakter och motverka passivisering
- En plattform för att främja ett nära samarbete på lika villkor och delaktighet mellan civilsamhälle – kommun – myndigheter
- En strategi som syftar till att skapa möten mellan etablerade och nytillkomna i kommunen,
- Mötesplatsen som ett verktyg för att främja social inkludering och att motverka ett vidom-tänkande, dvs. mötesplatsen som en brygga för att mötas som kommuninvånare.

Ska mötesplatsen vara ett forum för information, en form av medborgarkontor riktad specifikt till de som främst kommer från utomeuroepiska länder eller är syftet vidare: att mötesplatsen ska vara en brygga eller plattform för att mötas som Götenebor eller boende i Karlsborg? I vilken utsträckning ger mötesplatserna förutsättningar för faktiska möten som främjar inkludering och upplevelse av tillhörighet i samhället. Bland våra informanter framkommer olika synsätt: projektet ska syfta till att minska ledtider från försörjningsstöd till att bli en del i arbetslivet. Andra betonar att pilotprojektet ska skapa möten mellan kommuninvånarna och

¹⁴ Termen är hämtad från området datorkommunikation.

synliggöra att vi håller på att bygga ett nytt samhälle. ”För kommunen handlar integration om att minska försörjningsstödet och att alla ska jobba. Men i samhällsperspektiv är det alltför ensidigt. Vi ska inte leva som enskilda eller enskilda etniska grupper utan leva tillsammans med andra”, menar en de intervjuade. Generellt sett kan vi konstatera att aktiviteter och övrig verksamhet varit fokuserade på att informera och stödja asylsökande och nyanlända och på olika sätt skapa delaktighet i form av olika aktiviteter. Flera volontärer har aktivt deltagit i skilda aktiviteter och andra sammanhang, men det breda engagemanget och samarbetet mellan kommunerna och civilsamhällets olika föreningar och organisationer är mindre utvecklat när det gäller samverkan om insatser för målgruppen.

Hur utmaningar och mål identifieras får konsekvenser för de insatser och åtgärder som behöver beslutas och vidtas. Regeringen betonar i promemorian ”Långsiktigt reformprogram för minskad segregation år 2017-2025” att syftet är att minska segregationen i samhället. En av insatserna i reformprogrammet är att förenkla nyanländas myndighetskontakter (se modell 1 ovan). Regeringen konstaterar att ”människor med olika bakgrunder, erfarenheter och levnadsförhållanden i allt lägre utsträckning möts och kommunicerar med varandra” (s. 6). I vilken utsträckning är det möjligt och rimligt att en mötesplats i mindre och större kommuner bidrar till att främja en sådan mer social hållbar utveckling? Insatser som föreslås i promemorian i övrigt är i hög grad svar på problem knutna till utanförskapsområden i större städer. Erfarenheter från detta pilotprojekt i mindre kommuner är därför ett viktigt kunskapsbidrag i debatten om asylsökande och nyanlända och hur de kan mötas, stödjas och inkluderas i samhälls- och arbetsliv.

Mottagandeutredningen (SOU 2018:22)

Antalet asylsökande och anhöriginvandrare har drastiskt minskat under det senaste året. Men många är kritiska till integrationspolitiken, inte minst på grund av de långa väntetiderna om besked angående uppehållstillstånd. En statlig utredning, benämnd Mottagandeutredningen (SOU 2018:22)¹⁵, har i linje med regeringens direktiv lagt fram ett betänkande i mars 2018. Här konstateras bland annat att det saknats ett helhetsperspektiv och vissa kommuner har fått ta ett oproportionerligt stort ansvar.

Kortfattat innebär utredningens slutsatser och huvudförslag följande:

- Ankomstcenter inrättas för samtliga asylsökande, vilka lokaliseras på några få platser. Här sker en kartläggning av utbildnings- och yrkesbakgrund, hälsoundersökning, samhällsinformation ges och anvisning om fortsatt boende för de som har utsikter att få stanna.
- De som bedöms ha små möjligheter till uppehållstillstånd avvisas inom relativt kort tid efter ankomsten.
- Möjligheten till val av eget boende (EBO) begränsas genom social prövning. Detta föreslås gälla i kommuner med socio-ekonomiskt utsatta stadsdelar.
- Tydligare ansvarfördelning mellan stat, kommun och landsting.
- Samtliga kommuner ska dela på ansvaret och får ett större ansvar än vad som tidigare varit fallet. Kommunerna ska i ett tidigare skede få huvudansvaret för vissa asylsökande och de nyanlända, inkluderat ansvar för boendet (MiV säger upp sina hyresavtal i kommunerna)

¹⁵ Utredningen SOU 2018:22, ”Ett ordnat mottagande – gemensamt ansvar för snabb etablering eller återvändande” tillsattes i november 2015. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2018/03/sou-201822/> (ca 550 sidor + bilagor)

- Utredningen föreslår att de som fått besked om återvändande ska (obligatoriskt) bo i avresecentrum tills detta har verkställts.

OM utredningens förslag blir ett politiskt gällande beslut får det konsekvenser för kommunernas roll. Forskargruppen tar inte ställning till förslagen och gör inte heller någon sådan konsekvensanalys. Men vi vill göra läsare och ansvariga uppmärksamma på frågan och dess utmaningar. De frågor som belysts i vår rapport när det gäller samverkan mellan statliga myndigheter – kommun – civilsamhälle torde dock inte minska i betydelse.

Samverkan

Kommun - civilsamhälle

”Utan civilsamhället är det tveksamt om vi hade fixat det här”. En kommunföreträdare konstaterar att volontärer gjorde en enorm insats under perioden 2015-2016. Detta engagemang har delvis fortsatt under projekttiden men totalt sett i betydligt mindre utsträckning – och i vissa fall ebbat ut. Vår tolkning är att samverkan med civilsamhället under projekttiden i huvudsak mer baserats på ideella insatser på individnivå än systematiskt samarbete på föreningsnivå.

I Karlsborg var förutsättningen från kommunens sida att föreningarna skulle delta i projektet, men det har inte fungerat såsom ledningen förväntat sig. Ett integrationsråd skapades med flera företrädare från föreningslivet. Å andra sidan finns kritiska synpunkter på hur kommunen agerat i olika sammanhang för att stödja de insatser som gjorts och önskats att genomföra av föreningsanknutna personer. I Götene har kommunens insatser främst varit kopplade till Support Group, som i sin tur haft visst samarbete, och utvecklat detta alltmer, med främst Svenska kyrkan. Av figur 1 (s. 7) framgår att tanken i Götene kommun var att samarbetsavtal skulle ligga till grund för samverkan med organisationer. Så blev inte fallet – och inte heller i Karlsborg.

Den generella bild som framträder i genomförda intervjuer är att det från kommunernas sida förväntas att föreningar i hög grad ska ställa upp ideellt samtidigt som föreningsanknutna personer tycker att stöd och resurser från kommunen är bristfälligt. Kommunens företrädare betonar vikten av föreningsinsatser och ser föreningslivet som en inkörsport i samhällslivet för nytillkomna, medan vissa föreningsanknutna är tveksamma till att inkorporera sin egen verksamhet i den kommunala – framför allt när tveksamheter finns om långsiktigheten. I det avseendet finns dock skillnader mellan de båda kommunerna. I Karlsborg/Undenäs har idén om mötesplatsen varit starkt knuten till aktiviteter vid den kommunala mötesplatsen som fysisk plats. Det har inte varit självklart för engagerade personer i föreningarna att flytta sin verksamhet eller att engagera sig i ytterligare aktiviteter utöver det man redan gör. I Götene har föreningar inbjudits till Support Group vars verksamhet inte specifikt varit knuten till mötesplatsen som fysisk plats. Här har starkt fokus riktats mot asylsökandes och nyanländas egen delaktighet och medverkan. Det har betytt att man också har nått många vuxna i målgruppen, men samtidigt har det tidsmässigt och resursmässigt skett på bekostnad av fördjupat samarbete med föreningslivet i stort. Fokus har istället varit mer pragmatiskt och konkret inriktat på målgruppen, inkluderat insatser med koppling till arbetslivet.

I nationell media har uppmärksammats idrottsföreningars betydelse i integrationsarbete. ”Sports for you” och inte minst aktiviteter för att fånga upp unga, utrikesfödda kvinnor är exempel på sådana aktiviteter. Sådana exempel finns också i de båda kommunerna. Det kan emellertid noteras att idrottsföreningarna haft en marginell roll i både Götene och Karlsborg när det gäller kopplingen till pilotprojektet.

Kyrkor och samfund gjorde (tillsammans med bl a Röda Korset och Rädda Barnen) enorma insatser vid mottagandet under 2015-2016. Som nationellt exempel kan nämnas att under perioden september 2015 till oktober 2016 deltog 37 000 personer i Svenska kyrkans verksamhet för asylsökande, en verksamhet som på många platser genomfördes i samverkan med andra ideella organisationer. 8000 volontärer ställde upp, många utan tidigare nära kontakt med kyrkan. Här finns en struktur med personal och lokaler som täcker hela landet, och inte minst etablerad diakonal verksamhet med samtalsstöd och själavård. Denna kompetens tycks marginellt ha utnyttjats i Götene eller Karlsborg. Den bild som framträder är att det snarare har funnits parallella system i kommunen respektive civilsamhället. När mötesplatsen skapades i Karlsborg uppfattades det först av flera som ett sätt att styra och skapa ett normerande system för alla andra verksamheter i civilsamhället. Samtidigt var situationen övermäktig för enskilda insatser, vilka också saknade tydlig organisation och struktur. I Götene finns numera Support Group och i Karlsborg Ex Corde som gör stora och viktiga insatser, men båda föreningarna saknar den stödstruktur, ekonomiskt och existentiellt, som finns i kyrkor och samfund liksom inom Röda Korset och Rädda Barnen.¹⁶

Det finns hos vissa engagerade volontärer också en mer djupgående besvikelse över kommunernas agerande, vilket bland annat grundar sig i den politiskt kontroversiella frågan om ensamkommande barn och kommunernas skyldigheter. De som arbetat volontärt har personligen lärt känna ett antal unga, som kommunen nu anser sig inte ha någon skyldighet att stödja ekonomiskt och utbildningsmässigt. Här har enskilda personer agerat på olika sätt för att ordna med till exempel möjligheten att bo kvar i kommunen. I Götene har även några av kyrkorna engagerat sig för att bidra ekonomiskt. Detta är exempel på ett spänningsfält som uppstår mellan välvilja att hjälpa de mest utsatta i samhället (humanitet) kontra en annan tolkning av offentligt regelverk om ansvar och skyldigheter och därigenom också minska kommunens utgifter.

Som nämnts ovan har samarbetet med kyrkor och samfund främst gällt Svenska kyrkan i Götene. Även studieförbundet Sensus, med koppling till Svenska kyrkan, är intresserade och samarbete är på gång. Grunden för detta är att man ser att man har ett gemensamt intresse av att bidra och stödja integrationsarbetet i kommunen. Här kan också nämnas samarbetet med Svenska kyrkan i Udenäs som upplåter lokal för aktiviteter riktade till de asylsökande.

Idéburet offentligt partnerskap

En grundläggande fråga och utmaning för VGR:s avsikt med pilotprojektet var: hur kan långsiktigt hållbara strukturer skapas, baserade på samarbete mellan kommun och civilsamhälle, som leder till asylsökande och nyanländas inkludering i samhället? En möjlighet att skapa en långsiktig, systematisk uppbyggnad och struktur i verksamheten är så kallat Idéburet Offentligt Partnerskap (IOP). Denna typ av samarbete är reglerat inom EU. Ett sådant samarbete innebär att kommunen kan göra överenskommelser om en form av ramavtal med föreningar och organisationer, och kommunen är därmed inte bundna av upphandlingsregler. Det finns dock några förbehåll:

- överenskommelsen ska gälla sakområde inom vilket kommunen ska verka (enligt kommunallagen)

¹⁶ Support Group ingår numera i ett nationellt och internationellt nätverk för den verksamhetsinriktningen. Här kan också noteras att exempelvis Equmeniakyrkan nationellt har ett omfattande arbete och bidrar med stöd och material i denna typ av verksamhet, men i Götene är det främst Svenska kyrkan som varit knuten till pilotprojektet. Se vidare https://equmeniakyrkan.se/?s=integration%20&is_v=1
EU-fonden AMIF har bidragit med 3,6 miljoner för ett treårigt ekumeniskt projekt, samordnat genom Sveriges Kristna råd, gällande utbildning i samarbete med studieförbunden Bilda och Sensus om asyl- och migrationsfrågor.

- det ska inte föreligga en konkurrenssituation
- Ersättningen ska vara högst 500 000 euro under totalt 3 år.
- Det ska finnas en s.k. anförtröendehandling (ett skrivet avtal)

Ett problem i ett mer långsiktigt samarbete med föreningar är att det ofta är knutet till starkt engagerade och drivkraftiga personer, vilket i sig är mycket positivt men också sårbart. I ideella föreningar är dessutom ofta ålderstrukturen ett problem. Det kan vara svårt att rekrytera personer som långsiktigt kan driva utvecklingsinsatser. Om kommunen långsiktigt vill säkerställa ett konstruktivt samarbete är IOP en möjlighet att få representanter i civilsamhället att delta i utvecklingen av en social hållbar utveckling i kommunen. Idén med IOP baseras på tanken att idéburna organisationerna bidrar med mervärden som inte är möjliga att varken upphandla eller skapa i den egna offentliga aktörens verksamhet.¹⁷

Intern samverkan i kommunen

Tidigare i rapporten har påvisats att kommunerna har en del utmaningar när det gäller att förankra integrationsarbetet internt i kommunen. Ansvariga i kommunledningarna pekar på att det finns spänningsfält som är relaterade till kommunens traditionella organisation i form av förvaltningar och särintressen. Denna typ av samhällsutmaningar inrymmer en komplexitet som kräver tvärssektoriella insatser. Å ena sidan handlar det om omsorg om individ och familj, å andra sidan om länken till arbetslivet. Å ena sidan om ungas förutsättningar och möjligheter till utbildning, å andra sidan hur vuxnas yrkeserfarenheter kan valideras och hur deras kompetens kan utvecklas och bli en resurs i samhället. Här pågår ett arbete i båda kommunerna om att utveckla den interna samverkan i form av både organisatoriska förändringar och möten för att främja den interna kommunikationen om kommunens uppdrag och intentioner. Det är inte bara bristen på koppling till myndigheterna som initialt var problem i båda kommunerna utan även brister internt i kommunen mellan olika förvaltningar och enheter. Under projekttiden senare del har dock kommunikationen och samarbete förbättrats generellt sett men har fortfarande stor utvecklingspotential. I samband pilotprojektets uppstart i Karlsborg tog projektledningen kontakt med olika berörda förvaltningar och inventerade behov och erfarenheter (se s. 11). Även under projekttiden har initiativ tagits för att internt samordna och nå målgruppen, vilket dock stött på vissa svårigheter.

Organisationsmässigt finns skillnader mellan kommunerna. I Götene har arbetsgrupper och styrgrupper haft en smalare representation. Ledamöterna har varit nära knutna till den direkta verksamheten. I realiteten – enligt vår tolkning – har det inte varit någon större skillnad mellan styrgruppens och arbetsgruppens roller. I Karlsborg har organisationen haft en bredare representation internt i kommunen men också en bredare koppling till civilsamhället. I så motto har Karlsborg haft gynnsammare förutsättningar genom en bredare förankring både internt och externt. Problemet har dock varit att vissa berörda av olika anledningar inte velat eller kunnat ställa upp och bidra till verksamheten. När det gäller länken till arbetslivet har det problemet hängt samman med kommunens (bristande) interna organisation (se s. 11, 14).

¹⁷ För en mer utförlig bakgrund, innebörd och erfarenheter av IOP – se <https://www.mucf.se/ideburet-offentligt-partnerskap-iop>

Långsiktighet

I båda kommunerna sker avslutning av projektet i slutet av juni 2018. I Karlsborgs kommun stängs de båda fysiska mötesplatserna – en av dem i förtid (i april) och den andra i slutet av juni. I Götene avslutas projektet "Mötesplats Götene" med en form av seminarium som handlar om information och om samtal om integration i kommunen. Som framgått i rapporten har det funnits tveksamheter till projektet om dess varaktighet. Är samarbetet temporärt, ett kortsiktigt projekt, eller ett led i ett långsiktigt utvecklingsarbete?

Forskargruppen syfte är inte att bedöma eller fastställa svaret på den frågan. VGR:s syfte är att få kunskap som kan vara vägledande för fortsatta politiska beslut om satsningar på utvecklingsarbete som rör integration. Syftet är därför i rapporten att påvisa vad som händer i projektet och lyfta fram gjorda erfarenheter. Mötesplatserna har nu stängts i Karlsborg, projektledningen har övergått i delvis andra uppgifter och Integrationsrådet i dess tidigare form har upphört. Dock bör det betonas att ett strategiskt och systematiskt arbete nu pågår för att långsiktigt i kommunen synliggöra och tydliggöra en inriktning i det politiska arbetet som ska syfta till en social hållbar utveckling. En social hållbarhetsplan ska förhoppningsvis integreras i verksamheten, inte som en sidoverksamhet utan som en del i kärnverksamheten. Kommer den att fungera som ett verktyg för prioriteringar i politiska beslut? Hur kommer man gå från policy till praktik?

I Götene finns ca 90 olika nationaliteter och starka förhoppningar om att Support Group ska fungera som en länk mellan kommunen och målgruppen, att länken till arbetsliv och egen försörjning ska bli ännu starkare – men hur kommer de resurser som finns i kommunen att tas tillvara framöver? Interna utvärderingar i kommunen visar att Mötesplats Götene uppfattats som något positivt. Politiker och företrädare för kommunen talar väl om volontärer, kyrkor och andra involverade föreningar men hur långt sträcker sig viljan hos de idéella krafterna? Hur utvecklas ett win-win-förhållande för att säkerställa långsiktighet? Efter projekttiden avslutas anställningen av kulturtolken, integrationsassistenter och projektledaren för språkvänsprojektet (och tillika styrelsemedlem i Support Group). Medel har sökts från kommunen men hitintills inte beviljats. Vår tolkning är att kommunens ansvariga förlitar sig på andra projektmedel ska "dyka upp" och – liksom i Karlsborg – att ideella krafter fortsätter sitt engagemang som förut. Här kan noteras att projektledningen i Götene redan vid pilotprojektets start pekade på en svaghet i projektet: osäkerheten om finansiering efter projekttidens slut.

Flera föreningar – främst kyrkliga, Rädda Barnen och Röda Korset – har gjort viktiga insatser för att stödja målgruppen. Att just Support Group och Ex Corde omnämns i flera sammanhang i rapporten är dock inte en tillfällighet. Dessa båda ideella organisationer har tidigt innehaft en central roll med fokus på insatser för målgruppen. De har – om än med olika förutsättningar och inriktning – haft en central funktion redan innan pilotprojektet startade i Götene respektive Karlsborgs kommun. Det är också de organisationerna som efter projekttiden har mest omfattande och bestående insatser gentemot målgruppen. Skillnaden är att kopplingen till kommunens verksamhet är starkare för Support Group än Ex Corde. Hur kommunerna är beredda att samarbeta och stödja dessa verksamheter har inte framgått genom våra intervjuer och kontakter. Inga utfästelser har enligt våra erfarenheter gjorts från kommunernas sida. Däremot har stor oro uttryckts från både anställda personer i kommunerna och föreningsrepresentanter med koppling till integrationsarbetet.

VI SLUTSATSER

Mötesplatsen form och funktion

Tre potentiella modeller har på olika sätt figurerat och kommit till uttryck direkt eller indirekt i pilotprojektet:

- Ett *servicekontor* för att underlätta kontakter med olika myndigheter. Syftet är huvudsakligen kostnadseffektivitet genom att minska så kallade ledtider, främst med fokus på asylsökande och nyligen ankommande från tredjeland-områden. Verksamheten baseras på myndighetsgemensam handläggning och bedömning.
- Ett *informations- och aktivitetscenter* där asylsökande och nyanlända erbjuds möjlighet att delta i aktiviteter någon dag i veckan. Här ges information av myndigheter, språkstöd och samhällsinformation via studieförbund, föreningar eller volontärer. Via centret ordnas sociala aktiviteter för målgruppen. Verksamheten är knuten till en fysisk plats där flertalet aktiviteter genomförs.
- Ett center i form av en *nod*, en knutpunkt i ett nätverk i syfte att samordna och koordinera en rad aktiviteter som sker i olika typer av verksamheter inom kommunen. Noden både tar emot och sänder ut information, det vill säga arbetsgången är i hög grad dubbelriktad. Den fungerar både som centrum och förgrening i ett nätverk. Noden fungerar som motorn i ett nätverk.

Den förstnämnda kan ses som en form av ankomstcenter som ska ge samhällservice till helt nyligen ankomna personer, medan den senare förutsätter en systematisk uppbyggnad baserad på flera interna och externa aktörer, vilka representerar olika samhällsfunktioner.

Organisationens betydelse

Såväl mötesplatsens form som organisation och ledning är relaterat till frågan om vad som ska vara mål och medel i verksamheten. OM den inriktas mot social och ekonomiskt hållbar utveckling i kommunen (vilket innebär långsiktiga och systematiska satsningar på etablering och inkludering för alla) förutsätter det ett tvärsektorielt arbete och ett intersektionellt perspektiv. Studien visar att den interna förankringen i kommunerna utgör en stor utmaning. Tydlighet behövs när det gäller ansvar och mandat för samordning respektive strategi i verksamheten.

Resultatet i studien pekar också på vikten av målgruppens delaktighet och inflytande i verksamheten, operationellt och i ledningen av verksamheten. Frågor om kulturmöte-kulturkonflikt kan därigenom hanteras på ett mer konstruktivt sätt och kan också utgöra en resurs som ambassadörer till och från övriga i målgruppen.

Den fysiska platsens betydelse

För att främja upplevelsen av inkludering och samhörighet bör den fysiska platsen för centret/noden förläggas till en byggnad som utgör en naturlig arena och mötesplats för *alla* kommuninvånare.

Även denna faktor är relaterad till dess funktion (se ovan): Ska mötesplatsen vara ett forum för information, en form av medborgarkontor riktad specifikt till de som främst kommer från utomeuroepiska länder eller är syftet vidare: att mötesplatsen ska vara en brygga eller

plattform för att mötas för alla kommuninvånare? Den fysiska platsens lokalisering ger skilda förutsättningar för faktiska möten som främjar inkludering och upplevelse av tillhörighet i samhället.

Målgruppens behov av stöd

Resultatet visar att målgruppens behov av stöd är mycket varierande. Generellt sett finns en stor skillnad mellan asylsökande som väntar på besked och de som beviljats uppehållstillstånd. Väntan och psykisk ohälsa inom asylgruppen förlamar och passiviserar och utgör ett större problem än brist på samhällsinformation etc. En samstämmig slutsats är att målgruppen önskar mer möjligheter och arenor att möta etablerade kommuninvånare. Inte minst gäller det intervjuade ungdomar, som pekar på att även i skolan finns utmaningar och hinder för sådana möten. Samtidigt visar också intervjuer med målgruppen att tryggheten i hög grad är knuten till samhörigheten i den egna etniska gruppen. Vissa har en övertro på kommunansvarigas handlingsutrymme och mandat gentemot andra myndigheter och instanser, vilket kan leda till mistro gentemot ansvariga i kommunen.

Samverkan med föreningslivet

Även om en stark betoning i pilotprojektet legat på samverkan med civilsamhället pekar studien på många hinder och utmaningar. Samarbetsavtal behöver tecknas – även i en mindre kommun med god personkännedom etc. Vår tolkning är att samverkan med civilsamhället under projekttiden i huvudsak mer baserats på ideella insatser på individnivå än systematiskt samarbete på föreningsnivå. Inom exempelvis kyrkliga organisationer, Rädda Barnen och Röda Korset finns mycket erfarenhet och centrala stödfunktioner som i ringa grad utnyttjats i detta pilotprojekt under projekttiden. I liknande projekt bör sådant nära och långsiktigt samarbete med kommunerna eftersträvas, t ex i form av så kallade IOP-avtal (Idéburet Offentligt Partnerskap).

En generell bild som framträder i genomförda intervjuer är att det från kommunernas sida förväntas att föreningar i hög grad ska ställa upp ideellt samtidigt som föreningsanknutna personer tycker att stöd och resurser från kommunen är bristfälliga. Förutsättningen för ett långsiktigt samarbete är upplevelsen av att win-win-förhållande.

Samverkan med myndigheter

En huvudtanke och motiv för kommunernas beslut att delta i pilotprojektet var möjligheten till samverkan med myndigheter. En viktig faktor och förutsättning i pilotprojektet är att inga statliga myndigheter finns i de båda kommunerna. Redan i projektstarten visade det sig att samarbetet inte skulle fungera såsom kommunernas företrädare hoppats och trott. En slutsats är att samarbetsavtal behöver tecknas vid liknande projekt. Här bör man också vara uppmärksam på att det föreligger ett spänningsfält mellan den statliga sfären (Länsstyrelsen och statliga myndigheters roll och ansvar) kontra den regionala sfären och kommunerna. Detta gäller i synnerhet Migrationsverkets roll och ansvar.

Koppling till arbetslivet

Även om de båda kommunerna är likartade när det gäller antalet invånare skiljer sig förutsättningarna för kopplingen till arbetslivet, en dominerande verksamhet (Försvarmakten) i den ena kommunen till skillnad från flera mindre och mellanstora företag i den andra. I den förstnämnda (Karlsborg) har organisationen med lös koppling till kommunen inte underlättat den inre kommunikationen och samarbetet. I den senare (Götene) har anställda med operationellt ansvar erfarenhet och ett rikt kontaktnät inom näringslivet som underlättar

kommunikation och gemensamma insatser. Inte heller samverkan med Arbetsförmedlingen har varit självklar. Förutsättningarna för funktionell samverkan har varierat i de båda kommunerna. En särskild utmaning är att möjliggöra för nyanlända kvinnor att få arbete utanför hemmet. Erfarenheterna i studien pekar bland annat på vikten av att engagerade kvinnor inom målgruppen är delaktiga och fungerar som ledare och ambassadörer samt får stöd i att skapa ingångar och verksamhet som skapar intresse hos övriga i målgruppen.

Projektberoendet

Kommunal verksamhet har i allt högre grad blivit beroende av projektstöd. Projektinriktad verksamhet skapar dock osäkerhet om långsiktighet både internt och externt. I studien finns flera exempel på att detta får konsekvenser inte bara för de operationellt ansvariga utan också för förankringen internt och externt. Å ena sidan pekar alla kommunrepresentanter på vikten av att behålla nyanlända i kommunen som en arbetskraftsresurs, å andra sidan har vi inte sett att man i politiska beslut ekonomiskt har prioriterat specifika insatser i denna riktning.

2018-09-10

Högskolan i Borås/ VGR:s forskningsråd för interkulturell dialog

Kennert Orlenius, senior professor och
vetenskaplig ledare för följeforskningsprojektet

Övriga medverkande:

Magnus Levinsson, universitetslektor

Viktor Aldrin, universitetslektor

Marianne Strömberg, universitetslektor

